

1904-5
A5557

Nagyvárad:

Anuare universitare

A

NAGYVÁRADI KIR.

KATH. JOGAKADÉMIA

ALMANACHJA

AZ 1904—1905. TANÉVRŐL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KÖZLI:

AZ IGAZGATÓ.

HARMINCZEGYEDIK ÉVFOLYAM.

NAGYVÁRAD,
NYOMATOTT A SZENT LÁSZLÓ NYOMDÁBAN..

1905.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS.

A nagyváradi kir. akadémiát b. e. Mária Terézia alapította az 1780-ik évben. Eleintén ugyan csak a bölcsészeti szakma volt ezen akadémián képviselve, de már 1788. évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővítettett, mely évfolyamok közül az első 1788. szept. 1-én, a második 1789. évi szeptember 1-én nyitott meg.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szervezetett, mindazonáltal a jogvégzeteket csak kivételesen bocsátották, még pedig 4 egyetemi félév utánpótlása mellett, a jogi szigorlatokra. A tannyelv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontrei főgymnasiumba, mint ennek a 7. és 8. osztálya, beolvasztatott.

1861-ben ismét a magyar tannyelv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874-ben az azon évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással *a két magyar egyetem jogi karával egyenjogú, négy évfolyamú teljes jog- és államtudományi karrá alakítottát át*, melynek végeztével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen, jogszigorlatokra bocsátatnak.

1889. évi március hó 17-én az intézet százados fennállásának jubileumát ünnepelte meg.

Jelenleg a nagyváradi kir. jog- és államtudományi karánál következő nyolcz tanszék van rendszeresítve u. m.:

1. a római jogra, 2. a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3. a nemzetgazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar pénzügyi törvényekre, 4. a magyar és osztrák magánjogra, 5. a peres és perenkívüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6. a statisztikára és a magyar közigazgatási jogra, 7. a jogtörténetre és egyházi jogra, 8. a politikára, a magyar közjogra s a jog- és államtudományokba való általános bevezetésre. Ezekon kívül előadatnak még a bánya- és tételes

nemzetközi jog, a bölcsészeti erkölcsstan, a művelődéstörténet, az egyetemes történet legujabbkori része, az állam-
számviteltan, a törvényszéki orvostan és a közegészségtan.
Az intézet a kath. tanulmányi alaphól tartatik fenn.

II. A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR SZEMÉLYZETE.

Igazgató:

Dr. *Bozóky Alajos*, kir. tanácsos, képesített egyetemi magántanár, a római jog nyilv. rendes tanára, sz. I. alapvizsgálati s a jog- és az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak tagja, Nagyvárad város törvényhatósági s jogügyi bizottságának, a m. jogászgyűlés állandó bizottságának, a biharmegyei régészeti és történelmi egylet s a nagyváradi jogász-egylet, a Szt.-István társulat választmányának s irodalmi osztályának tagja, a budapesti t. egyetemi központi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolájának s a nagyváradi Szigligeti-Társaság tiszteletbeli tagja. Olasz, Lukács. György-utca, 23. sz. a.

Nyilvános rendes tanárok:

Dr. *Molnár Imre*, képesített egyetemi magántanár, a nemzetgazdász, pénzügytan és a m. pénzügyi törvényisme és a tételes nemzetközi jognak ny. r. tanára, az államtudományi államvizsgálati bizottságok e. i. elnöke, a II. alapvizsgálati bizottság tagja, Nagyvárad város hegyközségének elnöke, törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, szépészeti és közlekedésügyi bizottságának és központi választmányának tagja, a szőlősgazdák országos egyesületének alelnöke. Szigligeti-utca, saját házában.

Dr. *Persz Adolf*, sz. sz. m. m. bölcsész- és jogtudor, h. ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a jogtörténet és egyházi jog ny. r. tanára, az államszámviteltan magántanára, az I. alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke s a két államvizsgálati bizottságnak tagja. Szaniszló-utca 60. sz. a.

Köröstarjáni Dr. *Hoványi Gyula*, képesített egyetemi magántanár, a jogbölcsész- és büntető jognak ny. r. tanára, a II. alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke s a jogtudományi

Államvizsgáló bizottság tagja, akadémiai könyvtárnok, Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, gyámhatósági, valamint a nagyvárad felső kereskedelmi iskola felügyelő bizottságának, árvaházi felügyelő bizottságának és a községi iskolaszék választott tagja, a Szent-István Társulat és az országos Pázmány-egyesület rendes tagja, a nagyvárad jogászegylet és a Szigligeti-Társaság, valamint a nagyvárad Katholikus Kör választmányának tagja, kath. autonomiai kongresszusi képviselő és előadó. Olaszi, Kórház-utca, 4. sz. a. (Saját házában.)

Dr. *Szolcsányi Hugó*, képesített egyetemi magántanár, a statisztika és m. közigazgatási jognak ny. r. tanára, a II. alapvizsgáló és az államtudományi államvizsgáló bizottságok tagja. Olaszi, Sal Ferencz-utca, 17. sz. a.

Dr. *Agoston Péter*, okleveles bíró, képesített egyetemi magántanár, a magyar és osztrák magánjog s a magyar bányajog ny. r. tanára, a jogtudományi államvizsgáló bizottságnak e. i. elnöke s az I. alapvizsgáló bizottság tagja, a nagyvárad jogászegylet titkára. Olaszi, Fő-utca, 7. sz. a.

Dr. *Somló Bódog*, kolozsvári t. egyetemi magántanár, az encyclopaedia, magyar közjog és politika ny. r. tanára, a II. alap- és államtudományi államvizsgáló bizottság tagja, a „Huszedik Század“ cz. társadalom-tudományi szemle szerkesztője, a Társadalom-tudományi Társaság, a nagyvárad jogászegylet és a Szabadgondolkodás magyarországi Egyesületünk választmányi tagja. Ujváros, Kossuth Lajos-utca, 11. sz.

Nyilvános rendkívüli tanár:

Dr. *Mártonffy Marczel*, ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a peres és perenkívüli eljárás, kereskedelmi és váltójog ny. rk. tanára, az I. alap- és a jogtudományi államvizsgáló bizottságok tagja. Olaszi, Verbőczy-utca 12.

Magántanárok:

Dr. *Károly Irén*, premontrei kanonokrendű áldozár, képesített főgymnasiunyi ny. r. tanár, a bölcsészeti erkölcs-tan magántanára, a magyar matematikai és fizikai társulat alelnöke. Olaszi, Uri-utca, premontrei társház.

Dr. *Némethy Gyula*, theologiai ny. r. tanár, a művelődéstörténet magántanára, az államtudományi államvizsgáló bizottság kültagja, szentszéki bíró, az Ipolyi-gyűjtemény öre, a Műemlékek orsz. bizottságának levelező tagja, a biharmegyei történelmi és régészeti egylet titkára. Seminarium.

Dr. *Baróthy Ákos*, Nagyvárad város t. főorvosa, a törvényészki orvostan és közegészségtan m. t. Olaszi, József-utca.

Hitszónok :

Dr. *Némethy Gyula*, (lásd fentebb.)

Könyvtárnok :

Dr. *Hoványi Gyula*, (lásd fent.)

Hivatalszolga :

Kertész István, az akadémiai épületben.

III. VIZSGÁLATI BIZOTTSÁGOK.**I. Alapvizsgálati bizottság :**

Elnöke: Dr. *Persz Adolf*, h. elnök: Dr. *Bozóky Alajos*, tagjai: Dr. *Bozóky Alajos*, Dr. *Ágoston Péter*, Dr. *Mártonffy Marczel*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II. Alapvizsgálati bizottság :

Elnöke: Dr. *Hoványi Gyula*, h. elnök: Dr. *Szolcsányi Hugó*, tagjai: Dr. *Molnár Imre*, Dr. *Szolcsányi Hugó*, Dr. *Somló Bódog*.

Jogtudományi államvizsgálati bizottság :

Elnöke: Dr. *Ágoston Péter* h. elnök: Dr. *Hoványi Gyula*, beltagjai: Dr. *Bozóky Alajos*, Dr. *Persz Adolf*, Dr. *Hoványi Gyula*, Dr. *Szolcsányi Hugó*, Dr. *Mártonffy Marczel*.

Kültagjai :

Dr. *Berkovits Ferencz*, h. ügyvéd,
Czvek Kálmán, kir. táblai bíró,
Hlatky Endre, h. ügyvéd, az ügyvédi kamara elnöke,
 orsz. képviselő,
 Dr. *Imrik Péter*, kir. táblai bíró,
Medvigy Mihály, kir. táblai tanácselnök,
Nesztor József, h. ügyvéd,
 Dr. *Plopu György*, kir. táblai bíró,
Rádl Ödön, h. ügyvéd.
Sável Kálmán, kir. főügyész.

Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. *Molnár Imre*, h. elnöke: Dr. *Persz Adolf*,
beltagjai: Dr. *Bozóky Alajos*, Dr. *Persz Adolf*,
Dr. *Szolcsányi Hugó*. Dr. *Somló Bódog*.

Kültagjai:

Andrássy János, nváradai I. sz. kanonok sz. széki ülnök.
Dr. *Beöthy László*, Biharmegye főispánja,
Bunyitai Vincze, nagyváradai I. sz. kanonok, a m. t.
akadémia I. tagja.

Darvassy Endre, kir. tanácsos, ny. pénzügyigazgató.

Dr. *Némethy Gyula*, theol. tanár, akad. mtanár és
hitszónok.

Papp János, ny. megyei főjegyző.

Papp Miklós, kir. tanácsos, m. kir. pénzügyigazgató.

Sal Ferencz, a vaskorona rend lovagja, kir. tanácsos,
Nagyvárad város ny. polgármestere.

Dr. *Tisza István* gróf, Biharmegye that. biz. tagja, orsz.
képviselő. BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV. AZ 1904—905. TANÉV TÖRTÉNETE.

Az idei tanévet 1904. évi szeptember 15-én nyitottuk meg a szokott ünnepélyességgel.

D. e. 10 órakor az akadémiai ifjuság, élén a tanári karral, a premontrei templomban Veni Sancté-ra ment. A misét dr. *Némethy Gyula* akadémiai hitszónok mondotta. Azután mindnyájan az akadémia dísztermébe vonultak a tulajdonképeni tanév-megnyitó ünnepélyre. Ez alkalommal is a helybeli társadalom több kiváló tagja tisztelte meg akademiánkat megjelenésével u. m. *Rádl Ödön* és *Hegyesi Márton* ügyvédek, dr. *Nagy Géza*, kir. ügyész, dr. *Gáthy Bálint*, kir. alügyész, dr. *Némethy Gyula*, akadémiai hitszónok, theologiai tanár és *Fleischer Lipót*, nyug. államvasúti felügyelő, dr. *Somló Bódog* jogakadémiai tanárnak édes atyja.

Mindenekelőtt Dr. *Bozóky* Alajos, kir. tanácsos, igazgató lépett az emelvényre s a következő megnyitó beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt Tanári kar!

Szeretett Akadémiai Ifjuság!

Valahányszor e helyen összejövünk, mindannyiszor ünnepélyes hangulat szállja meg lelkünket, leginkább pedig akkor, midőn egy új tanévet kezdünk, nyilván azért, mert mindnyájan érezzük, hogy földi pályánknak egy új szakaszához értünk, mely legalább néhány pillanatra kiragad bennünket a hétköznapiasságból és lelki szemeink elé tárja életünk folyását. Önkénytelenül is az a gondolatunk támad, hogy ilyenkor kissé számot kell vetnünk magunkkal, mielőtt tovább haladnánk. Gyarulásunk tudatában mindenekelőtt Istenhez foháskodunk, hogy törekvéseinkben minket támogasson, küzdelmeinkben el ne hagyjon, a kitűzött célunk eléréséhez segítsen! Azután erősen megfogadjuk, hogy minden tőlünk telhető módon rajta leszünk, hogy az új tanévet, melynek küszöbét éppen most lépjük át, derekasan felhasználjuk, hogy hivatásunknak majdan minél jobban megfelelhessünk!

Midőn tehát Önöket ebben az ünnepélyes órában Alma materünk falai között első ízben üdvözlöm, legyen szabad mintegy irányítóul néhány eszmét fejtegetnem, melyeknek szem előtt tartása szellemi munkásságuk közben csakis hasznukra szolgálhat.

Mindenekelőtt tisztába kell jönniök a jogi pálya jelentősége iránt. A *jog* az emberi társadalomnak egyik elsőrendű követelménye, ennek a kielégítése pedig egyik elsőrendű szükséglete. A jog uralmának megvalósítása nélkül az emberi nem természetes fejlődése el sem képzelhető, mert a jognak megkerülése, szándékos mellőzése avagy kijátszása, s ilyféle törekvéseknek megengedése, sőt előmozdítása általános bomlásra, a nyers erő s a pokoli furfang elől való gyáva meghátrálásra, a minden csak képzelhető alakban nyilvánuló gonoszság diadalára, ellenben a jónak teljes elnyomására és száműzésére vezetne. Tehát Önöknek első sorban a jog mivoltját, lényegét kell megismerniök, hogy azután a jog uralmának biztosításáért harcolhassanak. A jog mivoltjával, lényegével, mi Önöknek tanárai, fogjuk Önöket megismertetni, de mert együttlétünk csak rövid pár évre szorítkozik, nem fogjuk elmulasztani, hogy olyan Ariadné-fonalat adjunk Önök kezébe, melynek segélyével akademiánk elhagyása után is képesek lesznek az élet küzdelmei között és daczára a jogot

mindenkor fölismerni, a jogost a jogtalanról megkülönböztetni, hogy ekkép sorompóba mindig csak a jogosért szálljanak, de soha sem a jogtalanért. Persze Önöknek is kell nagy ambícióval fogniok a tanuláshoz és nem sajnálva a fáradságot, melybe ez kerül, magokat arra szoktatniok, hogy önálló ítélőképességre tegyenek szert, hogy csak azt fogadják el helyesnek, a mi a saját tudományos meggyőződésüknek megfelel, ne pedig bármely, habár a tudomány „mezében“ Önök elé kerülő czikornyás elméletet, mely valójában meg nem állhat, mert a logika, a történet, sőt merem mondani a természettudomány tárházából vett érvekkel is könnyen megczáfolható.*

A jog lényegének megismerése után legott érthetővé lesz Önök előtt a társadalom szervezetének tagoltsága és szétágazása az államban. Innen az állami feladatoknak sokfélesége és e különböző feladatok megvalósítására alkalmas szervek és tényezőknek szükségessége, melyeknek minél célszerűbb ellátása egy minél alaposabban kiképezett jogászkar nélkül teljesen lehetetlen. Saját önfentartási ösztöne készíti tehát az államot, hogy módokról gondoskodjék, melyek az alkalmas erők megszerzését bármely pillanatban magára nézve lehetővé tegyék.

Ez és nem más az oka annak, hogy a jogi pályára aránylag nagyobb számban tódulnak az ifjak, mint a többi életpályákra. Jogvégzett egyének nemcsak egy, hanem több téren érvényesíthetik ismereteiket, a nélkül, hogy újabb előkészültre volna szükségük, mert a gyakorlati jogász tevékenysége kiterjed úgyszólván a társadalom összes osztályaira és rétegeire. Ámde éppen ezért a jogi pályán is csak az igazán képzett ember boldogul, a létért való küzdelem itt is érvényesül s ezért sikerre csak az számíthat, aki a nagy tömegből tudományával kiválik, vagyis, aki mindjárt kezdettől fogva arra törekedett, hogy u. n. számottevő emberré, tényezővé küzdje fel magát. Szerencsére azonban édes hazánknak nagyon számos ilyen tényezőre van szüksége, úgy, hogy a pályadíjért igen sokan versenyezhetnek és a sikert, szolgálataik közhasznúsága arányában méltán meg is érdemlik. Hazánkban még sok a teendő, hogy állami életünket teljesen kialakultnak mondhassuk.

Éppen most, midőn a magyar állam, a mi édes hazánk kiépítésén fáradozunk, mutatkoznak nálunk zajongó elemek, avval a nyíltan kifejezett követeléssel, hogy ha nem rendez-

* V. T. Rott N. Szertelen evoluczió cz. dolgozatát az 1904. évi Kath. Szemle márcziusi füzetében.

zük be közállapotainkat az általuk hangoztatott jelszavak szerint, megakadályoznak bennünket a mi békés munkánkban. Csakhogy ezek a zajongó elemek félrevezetett elemek, akik a létező állami és társadalmi rend teljes felforgatására törnek és hogy ezt minél alaposabban megtehessék, minél többeket iparkodnak szintén félrevezetni és táborukba édesgetni. Ezt a veszedelmes áramlatot fel kell nekünk tartóztatnunk, hogy iszonyú pusztításait megelőzhessük. Jobb meggyőződésünk ellenére nem nézhetjük tétlenül, hogy hazánk a „természetes fejlődés“ czége alatt éppen ellenkezőleg a visszafejlődés és hátraesés útjára sodortassék. Ez pedig nehéz, nem csekély önfeláldozással járó munka, melyet azonban minél előbb meg kell kezdenünk és kielégítő megoldás felé vinnünk. Ebben a nagy munkában Önöknek is részt kell venniök, nem kevesebbről van szó, mint magyar hazánk megmentéséről a hazátlan kozmopoliták kóborló hadától. Nekünk eddig az volt evangeliumunk, hogy *a hazáért mindent kell, de a hazát semmiért sem szabad kockáztatnunk*. Így kell ennek lennie a jövőben is, ez az igazi magyar nemzeti gondolkodás, ehhez kell szívvel-lélekkel ragaszkodnunk, ezt kell ha törük-szakad bármely és bárhonnan jövő ellenkező kísérlettel szemben érvényesítenünk. Ime ép a minap voltunk tanui egy ilyen lelkesítő példának, midőn egyik kiváló hazánkfia Bánó József, a 80-ik születésnapja alkalmából nála tisztelgő küldöttségnek azt mondta, hogy ámbár hosszúra nyúlt életének legnagyobb részét a legkülönbélebb állásokban és viszonyok között édes magyar hazánk szolgálatában töltötte, még is úgy érzi, hogy ez még mind kevés volt ahhoz képest, a mit a haza minden egyes fiától méltán követelhet s ha még egyszer a világra jönne, csak antúl buzgóbban szolgálná a hazát!

Ebből értsék meg ifjú barátaim, hogy tudományuknak a haza szolgálatában kell állania, következképen a haza alaposzlopainak nem megrendítésére, hanem megerősítésére irányulnia. Már pedig, azok az új tanok éppen erre nem látszanak alkamasaknak, mert semmi kegyelettel sem viseltetnek tiszteletreméltó ősi hagyományaink iránt, sőt ezt a ragaszkodást a multban a kulturális haladás legfőbb akadályaként tüntetik fel. Azok az új tanok mindent akarnának kezdeni, nem csak a létező jogintézményeinket, melyek utóvégre az idők és körülményekhez képest józanul megváltoztathatók, hanem még az örökérvényű és megváltoztathatatlan ethikai és természeti törvényeket is. Sem az ethika, sem a természet nem lehetnek a szeszélyes divatnak alávetve, pláne a keresztény erkölcs nem tűr semmiféle „javítási“ kísérletet, mert Istennek tanát fejleszteni, metamorfózisok és új alakulások felé vezetni nem lehet, hanemha vallási forradalom.

arán,* de még akkor is az örökké igaz tan továbbra is igaz marad. És hiába magyarázna bele bárki is evoluzionális theoriát a minket környező kültermészetnek szintén örök érvényű törvényeibe, legfeljebb a mi egyéni véges felfogásunk módosulhat egy-egy természeti törvény lényege felől, de maga az illető természeti törvény változtathatatlan és örökérvényű marad.

Mihelyt az evolúció talajára lépünk, megszűnünk állandó eszményekkel birni. A ki az evolúciónak hódol, mindig csak azon eszmény után fog futkosni, mely neki több nyereséget, hasznot és élvezetet biztosít s bármely pillanatban kész azt is felcserélni mással, mely még többet ígér. Azonban ilyen lelkiület nem áll többé eszmények szolgálatában, hanem az eszményeket rántja le saját állhatatlan, elvek nélküli élvezeteg vágyaihoz és szenvedélyeihez. Pedig állandó erkölcsi elvek nélkül az ember nem bír megállani szenvedélyeinek és kísértéseinek rohama előtt s támasz nélkül zuhan le az u. n. fejlődésnek ama meredek lejtőjén, a melynek alján okvetlenül összezúzza magát.**

De mit is érne el az emberiség a fejlődés-tan — biomechanika — alapjára helyezkedő etikával, a mely nem örökérvényű elvek szerint igazodik, hanem az emberi szervezet funkcióiból és ezeknek a funkcióknak a mindenkori környezet szerint való változásaiból vonná le? Végső elemzésben mulhatatlanul a barbárság állapotába és az ökológ stádiumába sülyedne vissza!***

Tehát nem minden ok nélkül figyelmeztettem Önöket, hogy már a tanulás korában igyekezzenek önálló ítélőképeségre szert tenni, mert nem minden, a mi nyomtatásban kerül szemek elé, igaz; nagyon sok benne a tévedés, ámitás, mely által magukat félrevezettetni ne engedjék.

A fiatal embereket, kik egyébiránt a családban jó nevelésben részesültek, a midőn az akadémiai tanulmányokhoz fognak, úton-útfélen vallási közönyösségre szokták csábítani, mert a vallás ma már nem modern, idejét múlta, csak műveletlen, naiv teremtések találhatnak abban még gyönyörűséget, de tudományyal foglalkozó komoly embernek nem való az! Vegyék tudomásul, hogy ez az okoskodás nem egyéb vakmerő hazugsáknál, csak tájékozatlan emberrel lehet azt az üres frázist elfogadtatni, „hogy a vallás ellenkezik a tudományal, sőt ennek csak akadályul szolgál, mit főkép a természettudomány, a mult század eme büszkesége, oly fényesen bizonyít! „Épen az ellenkező áll; a természet-

* Lásd az id. értekezést az id. helyen, a 231. lapon.

** U. o. a 241. lapon.

*** L. Giesswein, Történelembölcselet és szocziologia, az 1904. évi évi Kath. Szemle februári füzetében. 130 l.

tudósoknak csak igen elenyésző csekély töredéke volt ateista, vagy Istennel nem törődő materialista, míg túlnyomó többségök, és ezek közül a legkiválóbbak, buzgó, vallásos, istenhívő emberek valának.* Minél mélyebben hatolunk be a természet firkészésébe, annál nagyobb hódolattal telünk el Isten iránt! Tehát ne feszélyezze Önöket semmi álszégyen, és maradjanak csak, a kiknek szülőik felnevelték, istenhívő vallásos emberek! Ha a tudomány csakugyan a vallástalansághoz volna kötve, akkor a híres Momsen Tivadar bizonyára nem nyilatkozta volna ki 1877. évben, a porosz képviselőházban, tehát ország-világ előtt: „Nekem az a határozott kívánságom, hogy minden jelentős tudós, még ha az ultramontán irányhoz tartozik is, minden német egyetemen tanári állást nyerhessen és nem kételkedem, hogy a jeles tehetségek azt ki is küzdik maguknak.“** Hiába próbálja bárki is az igazságot elhomályosítani vagy elferdíteni, az mégis csak kitör és ép azok között találja apostolait, a kik között a vallás ellenségei éppen nem keresték, vagy csak sejtették volna is.

Róma akkor és addig állott hatalmának tetőpontján, a midőn és a meddig az ősök hagyományaihoz ragaszkodott, mely hagyományok között a vallásos érzület az első helyet foglalta el. Legnagyobb bölcsei élő hit nélkül lehetetlennek tartották a polgáriásodást,** tehát a vallást tekintették a műveltség gyökerének. Nos, abban senki sem kételkedhetik, hogy a jogászembernek is műveltnek kell lennie, ha pedig annak kell lennie, világos, hogy maga sem teheti túl magát a műveltségnek a vallásos érzületben rejlő egyik legfontosabb alkatelemén, sőt ennek szellemében kell a jogot is művelnie. Azt bizonyára már Önök is észlelték, ifjú barátaim, hogy vallásos gondolkodásmódja sem egyes embernek, sem a társadalomnak még nem vált kárára, míg ellenben vallástalan emberek, azért, mert a rideg materialismus képezi egész életök, összes működésüknek és tevékenységüknek kiinduló pontját, és mert ugyanezen oknál fogva az összességet egybefűző és lelkesítő magasztos eszmék iránt, minők az Isten, a Király, a Haza, a felebaráti szeretet, az önfeláldozás, teljesen érzéketlenek, már akkor is útjában állanak a haladásnak, ha nem okoznak éppen pozitív kárt, de hasznot sem igyekeznek haj-

* Névszerint összeállította Kneller, d Christenthum u. die Vertreter der neueren Naturwissenschaften Freiburg in Breisgau, 1803.

** L. Egyetemes Kritikai Lapok 1904. évi., 2. szám, 16. lap.

*** Nulla gens tam fera, nemo omnium tam est inmanis, cuius mentem non inbuerit deorum opinio. Multi de dis prava sentiunt, omnes tamen esse vim et naturam divinam arbitrantur. Cicero, Turc. I. 13, 30.

Nulla gens unquam est adeo extra leges moresque proiecta, ut non ali quos deos credat. Seneca. Epist. 117. 6.

tani a közjónak. Ez egy eltagadhatatlan általános tapasztalás, miért is erkölcsi kötelességemnek tartom, hogy Önöket erre legalább is figyelmeztessem és ezen áldatlan út követésétől óva intsem, sőt visszatartóztassam.

Szívleljék meg tehát az általam elmondottakat s maradjanak mindvégig a kipróbált helyes ösvényen, hogy a haza Önökre bármely perczen föltétlenül számíthasson.

És ezzel az 1904—1905. tanévet megnyitom.

* * *

Ezután Dr. *Somló Bódog* ny. r. jogtanár, a következő értekezést olvasta föl:

A politika tudománya a törvényhozásban.

Alig képelek érdekesebb és izgatóbb kérdést azokra, a kik egy reájuk nézve egészen új szaktudomány küszöbét lépik át, mint ennek az ő szaktudományuknak, amelyet életük hivatásául választottak, viszonyát az élethez. Amidőn tehát erre a problémára kísérelem meg választ adni, azt hiszem oly kérdést vetek fel, amely önök közül bizonyára nem egynek lelkében ezzel az alkalommal önként is felmerült.

Ebben az általános és igen sokat felölelő formában azonban, hogy mi a szerepe a mi tudományunknak, a jog- és államtudományoknak, a társadalmi élet mindenféle vonatkozásában, nem adhatnék valamire való feleletet az ezuttal rendelkezésekre álló rövid időben, amiért is kénytelen vagyok kérdésemet körülhatárolni. Nem fogok ugyanis szólni a jog- és államtudományok egész köréről, hanem csak az én szűkebb szaktudományomról, a politikáról és nem fogom kutatni annak szerepét a társadalmi élet összes vonatkozásaiban, hanem annak csak egy kiemelkedő vonatkozására, a törvényhozás szempontjára leszek figyelemmel. Ugy hogy a kérdésem így hangzik: Minő szerep illeti meg a politika tudományát a törvényhozás szempontjából?

Sir Frederick Pollock írja valamelyik munkája élén, hogy miként a jó bramahnus, mielőtt napi munkájához fog, Ganesát, a tudomány patrónusát köszönti, úgy illenék az államtudomány munkásának, mielőtt dologba áll, Aristoteles felé fordulnia, hogy köszöntse az ó-kor e nagy szellemét, tudományunk atyját. Azonban nagy igazságtalanságnak kellene mondanunk az oxfordi tudós professzornak e kegyeletes szép gondolatát, ha az államtudomány embere munkája elején nem pillantana előre még Aristotelesen is túl

egy néhány esztendővel, ha tekintete nem esnék Aristoteles mesterének, Plátónak fényes alakjára. És különös igazságtalanság volna Plátóról meg nem emlékezni éppen e fejtegetések elején, amelyeknek tárgya már őt is oly nagy mértékben foglalkoztatta. Ő mondja az államról irt híres munkájában, hogy csakis akkor szabadulnak meg az államok bajaiktól, amikor majd a bölcsességkedvelők uralkodnak bennök.

Plátó tehát úgy oldja meg a mi kérdésünket, hogy a törvényhozást teljesen a tudomány vezetésére kell bízni. Ez az értelme az ő szavainak. És Plátónak ez a gondolata, amely több mint 2000 esztendeig megértetlenül rejtőzött sokat idézett munkájában, a mai tudománynak ismét kedvező gondolatává vált, amelyet az újabb írók sűrűn ismételnek.

Tegyük már most vizsgálaf tárgyává ezt az ismét modernné vált plátói tant.

A kérdés látszólag igen egyszerű. Egészen közelfekvőnek látszik ugyanis az a megoldás, hogy a politika tudományára vonatkozólag csak úgy áll a dolog, mint a többi tudományokáé. A tudomány, ismereteinknek egysége-sített rendszere képesíti az embert arra, hogy mind szélesebb körben legyen urrá a természetén. Megállapítjuk a világ általunk megismerhető tüneményeinek természettörvényszerű egybefüggését és ezeket az ismereteket azután hasznosítjuk szükségleteink kielégítésénél. Kikutatjuk a mechanika és fizika törvényszerűségeit és azok alkalmazásával építünk csodaszerű hidakat, ellessük az elektromosság törvényszerűségeit és azok segítségével magunk állítunk elő elektromosságot és azzal megvilágítjuk városainkat. Minél messzebb halad tudományunk, annál tökéletesebbé válik cselekvésünk. Amíg az ember a fizikának csak néhány közelfekvő igazságának empirikus felismeréséhez jutott el, addig csak egészen primitív pallót, a lehető legkezdetlegesebb csónakot s. a. t. tud előállítani, mihelyt azonban mélyen behatolt a fizika és mechanika törvényszerűségébe, bámulatos gőzhajókat, csodálatosan merész hidakat és oly gépeket tud előállítani, amelyek szemlélete még a tudományosan képzett elmét is elszédítik a maguk nagyszerűségével, a reájuk fordított tudás és elmésség nagyszerűségével.

Egészen természetesnek látszik tehát az a következtetés, hogy a társadalomtudományok terén a dolog semmivel sem áll különben. A társadalom életére vonatkozólag is megállapíthatók természettörvények, arra vonatkozólag is megállapíthatjuk a tünemények szükségképeni összefüggéseit és így ezeknek alkalmazása révén a társadalmi fejlődés folyamatait csakugy alá tudnók vetni akaratunknak, ezt a zabolátlan,

szabályozatlan folyamat csakugy emberi céljaink előre kiszabott medrébe szoríthatjuk, mint hogy szolgálatunkba kényszeríthetjük a villamosságot, vagy a gőz feszítő erejét. Még inkább megerősít bennünket ebben az első pillanatra annyira természetesnek tetsző hasonlóságban, hogy ez részben már meg is történt. A társadalom szabályozásában jórészt tényleg hasznosítjuk a tudomány eredményeit.

Mégis, mi az oka annak, hogy az a szerep amelyet a tudomány a társadalmi szabályozás megállapításában játszik, annyira eltérő a tudománynak attól a szerepétől, amely azt az emberi tevékenységek más terén már is megilleti. Mert hiszen első pillanatra szembeszökő, hogy a természettudományok alkalmazása sokkal nagyobb mértékű, mint a társadalomtudományok és nevezetesen a politikának alkalmazása.

Ennek a ténynek két nagy oka van: Egy alkalmasint csak mulandóbb és egy mindenestre állandóbb természetű. Az első abban áll, hogy az emberi társadalom törvényszerűségeit sokkal kevésbé ismerjük, mint a természet egyéb tüneményeinek törvényszerűségeit. A politika tudománya tehát először is azért játszik csekélyebb szerepet, mint pl. a természettudományok, mert ezen a téren sokkal kevésbé van mit alkalmazni, mint másutt. A társadalomtudományok e sokkal csekélyebb foku fejlettségének pedig ismét az az oka, hogy e tudományok sokkal komplikáltabbak és szövevényesebb tünemények vizsgálatával foglalkoznak, mint a természettudományok. A társadalmi tudományok jelenségeire nézve csak nagy nehézséggel eszközölhetők pontos mérések, egy-egy kísérlet végrehajtása óriási nehézségekbe ütközik és legs többször egészen lehetetlen ennél fogva valamely hipotézis helyessége és helytelensége nem demonstrálható annyira *ad oculos*, mint ahogyan az a természettudományokban igen könnyen lehetséges. A társadalmi tüneményeknél a bonyolult kölcsönhatásban egymást sokszorosau keresztező tényezőknek elszigetelése és elszigetelt vizsgálata csak abstrakciók útján lehetséges. Az abstrakció útján elérhető igazolás pedig — mint mindenki tudja, aki valamely társadalomtudományi kérdésnek egyszer komolyan szemébe nézni próbált, — nem nagyon tökéletes, nagyon nehezen óvható meg a szubjektív színezés zavaró behatásaitól. A történelem tényei, a melyekkel a társadalomtudományban dolgoznunk kell, soha sem egy jelentésűek, azokra nézve csaknem mindig sokféle interpretationak lehetősége fenforog, amiért is sűrűn észlelhetjük, hogy a történelmi adatok úgy alakulnak a szociológus és tudományos politikus kezében, mint a lágy agyag a művész ujjai között, aki abból a szeméi előtt lebegő képzeleti alakot gyurja ki.

De ha el is tekintünk ettől a nehézségtől, a mely maguknak a társadalomtudományi igazságoknak a megállapítására vonatkozik s alkalmasint el fog tűnni a tudomány haladásával, ott van egy másik, nagyobb és mélyebben fekvő nehézség, a mely a már megállapított tételeknek alkalmazására vonatkozik. Ha már sikerült is kielégítően tisztázni valamely társadalomtudományi igazságot, annak gyakorlati alkalmazása tekintetében oly akadályok merülnek fel, a minőkkel a természettudományokban nem találkozunk. A természettudományok gyakorlati alkalmazásánál ugyanis a cél kérdése rendszerint semmi nehézséget sem okoz. A cél rendszerint adva van és a tudomány alkalmazása csak az adott cél elérésére vezető eszközök kutatásában áll. Egy-két példa ezt a mélyreható különbséget, mely a természettudományok és a társadalomtudományok megállapított igazságainak gyakorlati alkalmazása között fennál, egészen világossá fogja tenni. Felmerült p. o. egy gyorsan haladó és nagy terheket vonszolni képes gépnek a szüksége, adva van tehát a feladat és a mechanikának csak a megoldást kell keresnie. Egy hegy kerül a vasútvonal útjába, adva van az alagút elkészítésének kész feladata és a tudomány pusztán a szükséges számítások, munkálatok eszközlésevel, tehát mindig csak az adott cél keresztülvételére legalkalmasabb eszközöknek kitalálásával foglalkozik. Célproblemák nem zavarják. Ugyanez áll minden egyéb találmányra, akár a drótnélküli táviratkozás kérdését, akár a Röntgen-sugarak orvostudományi alkalmazását, akár pedig bármi egyebet is vegyünk vizsgálat alá. Mindenütt csak öntudatunkban felmerülő céloknak, tehát adott célok eszközeit keresik az alkalmazott természettudományok.

És most jutunk el a dolog legfontosabb részéhez. Ezek a célok semmiféle ellentétben nem állanak egymással. Nem gyakorolnak egymásra semmiféle zavaró hatást. Nyugodtan alkalmazhatjuk a mechanikai igazságokat a hidépítésre, a kémiai és növényfiziológiaiakat valamely földművelési problémára, vagy alkalmazhatjuk ugyanannak a tudománynak, tesszem az electrotechnikának igazságait különböző célok megoldására, sem a célok, sem az eszközöknek e célokra való alkalmazása tekintetében semminemű kollízió nem keletkezhetik.

Mennyire másképpen áll a dolog a társadalomtudományok terén. Itt is merülnek fel öntudatunkban ilyen közvetlen célok, mint a minőkkel a fentebbi példákban találkozunk, de a tudomány ezeket a célokat nem akceptálhatja egyszerűen az ő feladataiul, mert ezek a célok egymással kollízióban vannak. A tudomány nem szorítkozhatik egysze-

rően csak arra, hogy az ilyként felbukkanó célok eszközeit szolgáltatassa. Egy néhány példa ismét világosabbá fogja tenni a dolgot. A kisbirtokos osztályban bizonyos szükségletek merülnek fel, p. o. a földbirtok bizonyos megkötöttségének megszüntetését, az örökjognak valamely változtatását illetőleg, a nagybirtokosok körében ezektől ismét egészen eltérő jogi szükségletek mutatkozhatnak. Az iparúzők körében ismét más óhajok nyerhetnek kifejezést és az ipari munkásság körében ismét mások, mint az ipari tőke körében s. i. t. s. i. t. Egy futólagos pillantás egy újságlapra teljesen meggyőzhet bennünket erről az utszéli igazságról. Egészen világos, hogy a társadalomtudomány az esetek tulnyomó számában nem szolgáltathatja e célok egyikének legalkalmasabb eszközeit, anélkül, hogy a másik czéllal homlokegyenest ellenkezésbe kerüljön. Nem szolgáltatathatjuk egyszerűen a kisbirtok oszthatatlanságának jogi eszközeit, anélkül, hogy szembe ne kerüljenek a földszerzés megkönnyítésének óhajával és nem szolgáltatathatjuk csak úgy könnyelműen a földszerzés megkönnyítésének jogi eszközeit, a nélkül, hogy ellentétbe ne jutnánk azzal ellentétes óhajokkal. Vagyis a társadalomtudomány nem veheti ezeket az öntudatunkban felmerülő különböző célokat kész feladatokul, miként ez a természettudomány gyakorlati alkalmazásánál történik.

A társadalomtudomány gyakorlati alkalmazásánál nem csak eszközöket keresünk adott célokra, hanem valahányszor társadalomtudományi igazságokat akarunk gyakorlatilag alkalmazni, mindannyiszor első nehézségképpen, első feladatképpen a helyes czélnak megállapítása áll előttünk. Itt van az óriási különbség. A természettudományok engedelmes rabszolgái óhajainknak; a társadalomtudomány azonban mi tőlünk követel engedelmisséget. Ha a természettudományhoz fordulunk valamely szükségletünkkel, vagy megkapjuk amire szükségünk van, vagy azt a feleletet nyerjük, hogy a tudomány ezidőszerint még nem talált módot a kérdés megoldására. Megcsinálja p. o. a távirót, ellenben a kormányozható léghajóra azt a feleletet adja, hogy az még nem sikerült. A veszettség elleni védőoltásokat készséggel szolgáltatja, a tüdővész szerumát még nem találta meg. Ha ellenben a társadalomtudományhoz fordulunk valamely szükségletünkkel és attól kérjük annak kielégítését, a társadalomtudomány először is megkritizálja a mi kérésünket és csak akkor keresi az általunk kítüzött czélnak helyes eszközeit, ha ezt a czélt helyesnek találta, de számtalanszor azt feleli óhajításunkra, hogy azok helytelen törekvések, azok egy magasabb, egy helyesebb czéllal ellentétben állanak. Vagyis akárhányszor amikor eszközöket kérünk tőle valamely célunkra, ő a cél-

nak elejtését követeli. Ebben rejlik a társadalomtudományok gyakorlati alkalmazásának második és főnehézsége. Ez az utóbbi tudomány, mihelyt tőle valamit akarunk, mindenkélelőtt ethikai parancsokkal áll elénk és azzal fogad, hogy „én csak akkor segíthetek rajtatok, ha e parancsoknak engedelmeskedtek“. Mínthogy céljaink kollidálnak, a társadalomtudomány pedig nem elégítheti ki az egymással kollidáló célokat, ennél fogva először is igazságot kell tennie a célok között. Vagyis egy egész nagy társadalom érdekeivel foglalkozik, nem pedig egyes rész-célokkal. Más szóval a társadalomtudomány alkalmazása csakis ott válik lehetségessé, ahol az emberek egymással szolidarisok. Ez a tudomány mindig szolidaritást követel tőlünk responsumának feltételeül. És azért állunk még a megállapítható politikai igazságok egészen rendszeres és tervszerű gyakorlati alkalmazásától igen távol, mert mai fejlődési fokunkon még messze vagyunk a teljes szolidaritás megvalósulásától. Mindaddig, amíg egymással szemben álló érdekcsoportok ostromolják a tudományt panaceaért és nem hallgatnak a tudomány helyes céljára mindaddig a társadalomtudomány csakis a római praetor *non liquet*-jével felelhet az eléje terjesztett perekre.

Hogy ez mennyire így van, azt nagyon szembetűnővé teheti az a megfontolás, hogy a társadalomtudomány tényleges gyakorlati alkalmazásának mértéke éppen a szerint különböző a jog különböző részeire vonatkozólag, amint a szolidaritás teljesebb vagy kevésbé teljes mértékben érvényesül a jog megfelelő részében. Így, hogy csak egynehány példát említek, a szolidaritás a büntetőjogra vonatkozólag még aránylag a legnagyobb. Nem mondom, hogy a jognak ezen a területén egyáltalában nem érvényesülhetnek az egyes társadalmi csoportok érdekellentétei és pusztá hatalmi viszonyai, de mégis itt játszanak ezek a tényezők aránylag legcsekélyebb szerepet. Egy raczionális büntetőjog az összes társadalmi osztályoknak nagyon hasonló érdeke, úgy hogy e tekintetben aránylag csak csekély eltérések mutatkoznak a megvalósítás tekintetében. Ebben látom én annak magyarázatát, hogy a tudománynak politikai, törvényhozásbeli szerepe a büntetőjogi szabályok megállapítása körül a legfejlettebb, a legkiterjedtebb. A gyakorlat itt hallgat a legnagyobb mértékben a tudomány szavára. Itt találjuk ma már legkevésbé az egészen laikus politizálást a törvényhozásban, hanem európa-szerre érvényesülőben van a Plátó elve, hogy a bölcsök, a büntetőjogtudomány bölcsői alkossák a törvényeket. A magánjogi törvényhozásban p. o. már sokkal kevésbé érvényesül a tudomány. Ott is egyre nagyobb szerepet visz, de minthogy a magánjogi szabályokra nézve, amelyekre vonatkozólag az egyes

gazdasági és egyéb társadalmi csoportok érdekei mindenesetre sokkal nagyobb differenciákat tüntetnek fel, mint a büntetőjogi szabályokat illetőleg, sokkal tágabb terük van az egyes érdekcsoportok hatalmi viszonyainak is, míg a tudomány mai tényleges szerepe sokkal kisebb. Még akkor is, amikor tudósok dolgozzák ki az egyik kodexet csakugy mint a másikat, az egyikben sokkal kevésbé érvényesülnek tudományos elvek, mint a másokban. Hiszen a magánjogi politika tudománya maga is sokkal fejletlenebb e körülmények következtében, mint a büntetőjogié. Legkevésbé van meg a teljes szolidaritás közjogi téren. Hiszen itt van szó leginkább az egyes osztályok és társadalmi körök hatalmi érvényesüléséről, itt van az érdekellentétnek klasszikus küzdőtere. Itt látjuk ennél fogva legkevésbé, hogy a törvényhozás a tudománynak alárendelődne. Az alkotmányok sokkal kisebb mértékben készülnek a tudósok dolgozó szobáiban, mint a büntetőjogok.

Látni való tehát, hogy az a gyönyörű álom, melyet már Plátó álmódott és a mely a modern nagy társadalomtudósok mindegyikének a jövőre vonatkozó reménysegeiben nagy szerepet játszik, máról holnapra nem válhatik valóra, mert megvalósulásának feltétele egy oly társadalom, a melynek tagjai közt sokkalta nagyobb a szolidaritás, mint a mai társadalmakban.

Akarattal időztem ilyen sokáig ama nehézségeknél, a melyek a tudomány törvényhozási alkalmazásának útját állják. Nem akartam egy teljesen harmonikus kép festése céljából a reális lehetőségek határán túlmenni.

Miután azonban e nehézségeknek figyelmet szenteltünk, ideje lesz áttérni arra a szerepre, a melyet a politika tudománya azok daczára játszhatik a törvényhozásban. Sőt erre a kérdésre annál nagyobb súlyt kell helyeznünk, mert ugy tetszik nekünk, hogy ez a lehető szerep sem jut minden irányban kellő elismerésre és érvényesülésre.

Minél tudományosabb alapon áll valamely törvényhozás, annál inkább lesz sajátos az, ami a nagy politikai zsenik messzelátó politikáját jellemzi a hétköznap szűk látókörű politikájával szemben, vagyis egyszersmind a távolabbi és nemcsak a legközvetlenebb eredmények figyelembe vétele. Éppen a tudománynak feladata, hogy minden tüneménynek összes, tehát a legmesszebb fekvő következményeit is kiszámítani és figyelembe venni törekszik. Nyilvánvaló pedig, hogy minél előrelátóbb valamely törvényhozás, annál inkább fognak az illető állam törvényei a bekövetkezendő viszonyoknak megfelelni, annál tökéletesebb lesz a harmónia a törvény által elérni szándékolt és tényleg beálló következmények között. Vagyis minél inkább a tudomány alapjára képes helyezni

valamely törvényhozás, annál inkább fog megfelelni a céljának.

Ezzel szemben azt látjuk, hogy míg csaknem minden fontosabb élethivatás végzéséhez a fejlettebb társadalmak szakismeretek és igen gyakran nagyon komplikált szakismeretek kimutatását követelik, addig a törvényhozásban való részvételhez, ehhez — azt lehet mondani — a minden egyébnél fontosabb funkció végzéséhez rendszerint semmi különös tanulmány vagy gyakorlat nem kívántatik meg.

Sehol sem állítják szembe a tudományos szakképzettség követelményével a nép vagy a nép egy részének minden tudásába vetett hiedelmet, csak a politikában. E nyáron a Svájcban közelről voltam e felfogás hihetetlenül visszás eredményének szemlélője. A Svájcban ugyanis tudvalevőleg a referendum intézménye van meg. Ez a plebiscitumnak egy neme. Ez sok szempontból nagyon üdvös demokratikus intézmény, amely közvetlen érdeklődést kelt a nép zömében a nemzet nagy ügyei iránt és a melynek nagy politikai nevelő és felemelő hatását a közvetlen szemlélet is egészen kétségbevonhatatlannak mutatta előttem, legalább is egy olyan szerencsés népnél, a melynek nagy zöme a műveltségnek és jólétnek azon a fokán áll, mint a boldog Helvetia népe. Amidőn azonban azt láttam, hogy az egyik kantonban az a kérdés került referendum alá, hogy a természetes gyógymód behozandó, vagy eltiltandó-e, amidőn tehát a föld népe kizárólag az agitáczióális felvilágosítás alapján van hivatva dönteni egy orvostudományi szakkérdésben, akkor lehetetlen a tudomány emberének elfojtani egy bizonyos keserűséget, azt tapasztalva, hogy mennyire könnyelműen gondatlanná és tudománytalanná válik valamely megoldás, mihelyt az illető kérdés egyszersmind politikai kérdéssé válik. Ez olyan volna, mintha a hidépítés vagy gépkonstruálás valamely kérdését népszavazás alá bocsátanók. Míg az ilyesmiben mindenki monstrozitást lát mindaddig, míg politikáról nincsen szó, szinte megszoktuk egészen természetesnek találni, hogy a legfontosabb közgazdasági, jogi és közigazgatási szakkérdések szakismeretek nélküli eldöntése legyen a normális.

Hogy e feltűnő jelenségnek mi a magyarázata, azt az előzőkben láttuk. Ott volt szó arról is, hogy e sajnálatos állapot teljes megszűnését egy belátható jövőben nem várhatjuk. De az előzőkből viszont nyilvánvalóvá válik az az igazság is, hogy mind ott, ahol a törvényhozásnak tudományossá tétele már is lehetséges, ott arra törekednünk kell és hogy a tudományos törvényhozás az az ideál, amelyet szem előtt kell tartanunk.

Nézzük már most röviden, hogy melyek azok az utak,

amelyekben a tudomány a politika segítségére jöhet. Én ezt a támogatást 4 pontban vélem összefoglalhatónak.

1. Általán válik a tudomány nélkülözhetetlenné, hogy egyszerű ismereteket tapasztalatokat közvetít, tisztán leíró, descriptiv tevékenységével is hasznossá válik a törvényhozásban. Senkinek sem jutna eszébe a tapasztalat értékét kétségbevonni a törvényhozót illetően. Minél jobban ismeri a törvényhozó az ország összes viszonyait, minél több adatot tud caeteris paribus, annál alkalmasabbak lesznek törvényei. Nos, a tudomány komprimált tapasztalat és rendszerbe töltött észlelet, generációk tapasztalatának ellenőrizett és korigált halmazata, ezek tapasztalatának összesítése. Ha tehát a személyes tapasztalat értéke kétségtelen, mindenesetre csak jelentékeny plusznak tekinthető, ha hozzájárul a tudományban felraktározott tapasztalat.

Sőt vannak ismeret körök, amelyek a közönséges tapasztalat utján meg sem közelíthetők. Egy országnak összes érvényes joga, e jogszabályok történelmi előzményei, más hasonló viszonyú országok jogszabályai, az ország közgazdasági viszonyai, statisztikája mind olyan széles birodalmi az ismereteknek, a melyek a rendszeres tudomány segítségével nélkül be sem járhatók. S midőn a politika tudománya megismerteti a létező állami berendezésekkel, azok hatásával a különböző kérdésekre vonatkozólag felmerült összes megoldási kísérletekkel ugyancsak oly adatokat nyújt, amelyeknek nem ilyen tapasztalat utján való megszerzése nem volna lehetséges.

2. A tudomány azonban nemcsak leír, hanem az ismeretekből és tapasztalatokból következtetéseket von és ezek révén szükségképpen összefüggéseket állapít meg a jelenségek között, más szóval fölfedezi a tünemények törvényszerűségeit. Így jár el a társadalmi tüneményekre vonatkozólag is. Megállapítja pl. a gazdasági életnek vagy a jogfejlődésnek törvényszerűségeit, vagy a gazdasági és jogi jelenségek szükségképpen kölcsönhatását. És ha már a leíró tudományokat komprimált tapasztalatnak nevezhetjük, ezek az utóbbiak, a törvényszerűségeket kutató tudományok ismét a leírónak valószínűségi esszenciái, tehát még hatványozottabb mértékben sürített és ellenőrizett tapasztalatok.

3. Az általán válik a politika tudománya a törvényhozás nélkülözhetetlen eszközévé, hogy iránytűképen szolgál a társadalmi fejlődés hullámaiban. Bizonyára egészen másként fogjuk fel a jelen jogának valamely intézményét, ha tudjuk, hogy az ősidők következetes fejlődésének végső eredménye, mintha pusztán futólagos alakulatnak mutatkozik. Más szem-

mel tekintünk valamely intézményt, ha az eddigi fejlődés ki-
halóban levő alakulatnak, pusztán még ki nem veszett ma-
radványnak mutatja azt, mintha egyre növekvő, jelentőségben
következatosan gyarapodó berendezést kell benne látnunk.

4. Végül, és ez a politika tudományának legnehezebb
feladata, megfelel arra a kérdésre is, hogy mi legyen? mik
a helyes célok? mi az emberi törekvések szabályozásának
helyes módja? Igazságot tesz az egymás ellen törő célok
között, megállapítván a célok helyességének értékét.

A törvényhozónak tehát négyszeresen szüksége van a
politika tudományára; 1. mert fontos és rendszeres adatokat
szolgáltatót neki; 2. mert a politikai tünemények törvényszerű-
ségével megismerteti; 3. mert iránytűként szolgál neki a
politikai fejlődésben és 4. mert a helyes politikai célok meg-
állapításával foglalkozik.

Az itt kifejtett nézetekkel szemben úgy a közéletben,
mint az irodalomban sűrűn hallhatjuk azt az ellenvetést, hogy
„az az út, amelyen a törvényhozásnak haladni kell, nem elmé-
leti problémának fejtegetése, hanem a létező bajoknak
alulról kezdődő gyógyítása“ (Massow.) A német jogtudomány
egyik diszével felelhetek erre az ellenvetésre, aki azt válaszolta
rá, hogy ez éppen olyan, mintha valaki mondaná: „Aki Rómába
akar utazni, nem a menetrendet kell néznie, hanem abba a kocsiba
kell beszállania amely oda visz.“ Nagyon természetes, hogy
nem fog a megfelelő kocsiba beszállhatni, ha előbb a menet-
rendre vonatkozólag nem tájékozta magát. Már Kant mutatta
ki egy külön művecskéjében annak a felfogásnak teljes tart-
hatatlanságát, hogy valami helyes lehet az elméletben, de hely-
telen a gyakorlatban. Nincsen kétféle igazság, hanem csak egyféle-
s ha valamely elméleti tétel a gyakorlatban csakugyan hely-
telennek bizonyul, ez csak arra vall, hogy az elméletben vala-
hol hiba van.

Ettől az ellenvetéstől sem kell tehát féltenuink a tudomá-
nyos törvényhozást. Miként az orvostudományban, úgy a
törvényhozásban éppen az a gyakorlat a leggyakorlatibb, amelyet
helyes elmélet vezet.

Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért.

* * *

A tanári karra vonatkozólag említendő, hogy:

1. Dr. *Somló Bódog*, a m. közjog, politika és encyclo-
pedia ny. rk. tanárát a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir.
miniszter úr m. 1903. évi 100042. sz. a. kelt rendeletével f.
1904. évi aug 3-án ny. r. tanárrá nevezte ki.

2. Dr. *Mártonffy Marczel*, ny. rk. tanár f. é. június hónapban a kolozsvári m. k. Ferencz József tudomány-egyetemenél magát a kereskedelmi jogból egyetemi magántanárrá habilitálta.

Ugyancsak 1904. évi augusztus 17-én 54485. sz. alatt kelt rendeletével emelte föl a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur *Kertész István* hivatalsszolgának évi fizetését 1904. január 1-től 800 koronára, melyhez 1904. évi szept. 1-től évi 200 kor. személyes pótlékot és 1905. évi jan 1-től évi 100 kor. ruhailletményt is engedélyezett.

H I V. K Ö Z L Ö N Y 1905. É V I 2. S Z.

A m. tanulmányi alapból fenntartott jogakadémiák igazgatóinak és tanárainak 1904. évi december hó 31-én lezárt rangsorozata.

Közzétételik a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1904. évi 9097. sz. a. kelt rendelete folytán.

Rang- szám	N É V	J E L E N L E G I						Állomáshely
		állomásra kineveztetett				fizetés korona	lakpénz korona	
		év	hónap	nap	minőség			
VI. fizetési osztály.								
1	Bozóky Alajos dr.	1893	junius	10	igazgató	7200	1120	Nagyvárad
2	Fésüs György dr.	1899	augustus	17	„	7200	1120	Pozsony
VII. fizetési osztály.								
1	Molnár Imre dr.	1893	márczius	31	r. tanár.	5400	840	Nagyvárad
2	Ortvay Tivadar dr.	1893	„	31	„	5400	840	Pozsony
3	Persz Adolf dr.	1893	„	31	„	5400	840	Nagyvárad
4	Wertheimer Ede dr.	1893	„	31	„	5400	840	Pozsony
5	Hoványi Gyula dr.	1893	„	31	„	5400	840	Nagyvárad
6	Szolcsányi Hugó dr.	1893	julius	14	„	5400	840	„
7	ifj. Vutkovics Sándor dr. . . .	1897	október	23	„	5400	840	Pozsony
8	Mandello Gyula dr.	1900	junius	26	„	4800	840	„
9	Falcsik Dezső dr.	1900	„	26	„	4800	840	„
10	Oberschall Pál dr.	1901	september	17	„	4800	840	„
11	Kovács Ferencz dr.	1903	julius	1	„	4800	840	„
12	Pázmány Zoltán dr.	1903	november	28	„	4800	840	„
13	Ágoston Péter dr.	1904	április	15	„	4800	840	Nagyvárad
14	Somló Bódog dr.	1904	julius	3	„	4800	840	„
VIII. fizetési osztály.								
1	Mártonffy Marczel dr.	1904	február	8	rk. tanár	3600	700	„

Az idén sem mulasztott el akademiánk egyetlen alkalmat sem, hogy hazafias és valláserkölcös érzületének kifejezése által a nemes példaadás kötelességének megfeleljen.

Testületileg megjelent a kar:

1904. aug. 16-án a székesegyházban néhai Dr. Császka György kalocsai érsekért tartott Requiemem.

1904. aug. 18-án, mint Ő cs. és apostoli kir. Felseje legmagasabb születése napján a helybeli l. sz. székesegyházban nagy fényvel megtartott Te Deumon.

1904. aug. 20-án, mint Szt. István első apostoli királyunk emlékének évforduló napján u. o. tartott isteni tiszteleten.

1904. szept. 10-én, mint néhai Erzsébet királyasszonyunk gyászos elhunytának évfordulója alkalmából a helybeli l. sz. székesegyházban tartott Requiemem.

1904. évi okt. 4-én, mint Ő császári és apostoli kir. Felseje legmagasabb nevenapján a helybeli l. sz. székesegyházban tartott Te Deumon.

1904. okt. 6-án az aradi vértanukért a Szent László templomban tartott Requiemem s az ugyanaz nap d. u. az akadémiai ifjuság által a díszteremben rendezett emlékünnepeyen.

1904. nov. 19-én az akadémiai ifjusággal együtt néhai Erzsébet királyasszonyunkért a premontrei templomban tartott Requiemem.

1905. április 11-én, az 1848. évi törvények szentesítése évforduló napján, mint nemzeti ünnepen, a székesegyházban tartott Te Deumon.

1905. május 26-án üdvözlő táviratot intéztünk főmagasságu Vaszary Kolos hercegprimás és bibornok-érsek úrhoz, ki üdvözlötünket május 28-án sajátkezű levélben megköszönte.

A hercegprimás aranymiséje alkalmából az igazgató a következő üdvözlő táviratot intézte a jubilánsához:

Főmagasságu hercegrimás és bibornok-érsek

Vaszary Kolos úrnak

Balatonfüreden.

Aranymiséje alkalmából fogadja Eminenciád a nagyváradi kir. kath. Jogakadémia hódolatteljes üdvözlését jókívánatainkkal együtt.

Dr. Bozóky Alajos,

kir. tanácsos, igazgató.

Erre a hercegprimás a következő levelet küldötte sajátkezű aláírásával.

Nagyságos kir. tanácsos és Igazgató ur!

Áldozópapságom jubileuma alkalmából küldött, igen megtisztelő üdvkívánataiért fogadja kérem Nagyságod a jogakadémiai tisztelt tanári karral együtt a legbensőbb köszönetemet.

Balatonfüred, 1905. évi május 28-án.

*Vaszary Kolos, s. k.,
bíbornok, hercegprimás.*

1905. jun. 11-én részt vettünk Dr. Radu Demeter helybeli g. kath. püspök új székházának felavató ünnepélyén.

1905. jun. 19-én néhai József cs. és kir. főherceg lelki üdvéért a helybeli I. sz. székesegyházban és 20-án a Sz. László templomban tartott két Requiemet.

1905. jun. 22-én az Úrnapi ünnepélyes isteni tisztelet és körmenetben.

1905. jun. 27-én a Kath. Kör által rendezett Szent-László ünnep alkalmából a helybeli I. sz. székesegyházban tartott ünnepélyes istenitiszteleten s a főgymnasium dísztermében tartott matinén.

Részt vettünk a Szigligeti Társaság által dísztermünkben rendezett matinéin, 1905. jan. 15. és márcz. 19-én Szigligeti Ede emlékéen.

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott leczkerend szerint a törvényes szünetek és egy skarlát-*eset* felmerülése alkalmából a városi főorvos átirata következtében 4 napi kényszerszünet kivételével mult évi szeptember 16-tól f. évi május 31-ig bezárólag folytak. Gyakorlati előadások az idén is voltak, még pedig a jogtörténetből, a jogbölcészetből, a magyar magánjogból, a büntető jogból és a közigazgatási jogból.

Az alap és évvégi elméleti alapvizsgálatokat folyó évi. junius hó 5-ike és 26-ika közötti időben tartottuk: a tanévet ünnepélyesen berekesztő Te Deum folyó évi junius hó 4-én volt.

Részvétét fejezte ki a kar dr. *Császka György* kalocsai érsek (1904. aug. 12.); id. dr. *Vutkovich Sándor* pozsonyi kir. jogakadémiai tanár (1905. jan. 13.), dr. *Steinberger Ferencz* nagyváradai apátkanonok, budapesti papnöveldei igazgató (1905. jan. 17.); gr. *Szapáry Gyula* volt m. kir. miniszterelnök (1905. jan. 20.), dr. *Csiky Kálmán* m. kir. József-műegyetemi tanár (1905. márcz. 13.); *Czigler Győző* m. kir. műegyetemi tanár (1905. márcz. 31.); *Ritoók Zsigmond*, a nagyváradai kir. ítélőtábla elnöke, s a jog- és államtudományi államvizsgálati bizottságok kültagja (1905. április 22.); dr. *Ekmayer Ágost*, pozsonyi nyug. jogakadémiai igazgató (1905. ápr. 23.); *Nogely István*, nagyváradai kanonok, tanító s óvóképző intézeti igazgató és seminariumi tanár (1905. ápr. 27.); kiskaludi *Lipthay Sándor* m. kir. József-műegyetemi tanár (1905. máj. 4.); dr. *Szilasi Móricz*, kolozsvári t. egyetemi bölcsészeti ny. r. tanár (1905. május 15.); *József* cs. és kir. főherceg ő fensége (1905. jun. 13.) halál- eseteik alkalmából. A joghallgató ifjuság kebeléből *Fichtner Ferencz* joghallgatót ragadta el a halál.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V. A TANÁROK IRODALMI MŰKÖDÉSE.

Dr. *Bozóky Alajos* igazgató-tanár dolgozatai:

1. Örökjog-e az államkincstár háramlási joga? *Ügyvédek Lapja* 1904. évf. 45. sz.
2. Kié legyen a megszűnt egyesület vagyona? U. o. a 46. számban.
3. A jogügyletek alakja, u. o. 52. 53. sz.
4. A sztrájk jogi szempontból. U. o. 1905. évf. 16. sz.
5. Status in Statu. U. o. 17. sz.
6. Személyjog, a Fodor-féle M. Magánjog I. kötetében, Budapest, Singer és Wolfner; még pedig: I. A természeti személyekről 259—329. II. III. A jogi személyekről 385—451. II. IV. A személyjogokról 455—543. II.

Dr. *Ágoston Péter* ny. r. tanár dolgozatai:

1. A jogi oktatás és jellemfejlesztés. *Jogt. Közl.* 1904. évi 50. sz.
2. A tanár és a hallgató lélektana és a jogi oktatás. *Jog* 1905. 1. sz.

3. A rangsor, mint jog. (Magyar jogászegyleti értekezés. 1905. 40. l.)
4. A zálogjog és követelés viszonya. (Nagyváradai jogászegyleti értekezés 52. l.)
5. A zálogjog története. 64. l. Budapest, 1905. Politzer.

Dr. *Somló Bődög* ny. r. tanár dolgozatai:

1. Modern fajelméletek. Fridrich Hertz könyvének ismertetése. Huszadik Század, 1904. október.
2. Méray kulturfiziológiája. Huszadik Század, 1905. április.
3. Londoni Társadalomtudományi Társaság. U. o.
4. Osztályharcok a XIX. században. Birálat Wolfner Pál könyvéről. Huszadik Század, 1905. június.
5. Demkó rektori beszéde. U. o.
6. A szabadgondolkodó magyarországi egyesületek. U. o.
7. Kisebb közlemények a Szocziologia köréből. U. o.
8. Szavazatjog és műveltség. „Igazság“ 1905. április 1.
9. Bors Emil „Állami Eszélytanának“ bírálata. „Jogállam“ 1904. november.
10. A tudomány szerepe a politikában. Felolvasatott a jogakadémia 1904—905. tanév megnyitó ünnepélyén. Megjelent ezen Almanachban.

Dr. *Mártonffy Marczel* ny. r. tanár dolgozatai:

1. A korlátolt felelőséggel alakult társaságok. Felolvasatott a nagyváradai jogászegylet 1905. február 15-iki ülésében. Kiadta a nagyváradai Jogászegylet.
2. A részvénytársasági jog elemei. Külön lenyomat a Magyar Jogi Lexikon VI. kötetéből. Budapest, 1905. Grill K. kiadása.

Dr. *Károly Irén József* magántanártól megjelent:

1. A vízműtelep üzemköltsége, a nagyváradai Szabadság című politikai napilap 1905. évi márczius 1—3. számaiban.
2. Kísérletek az egy kontaktusú kohéerrel; kísérleti előadás a Matematikai és Physikai Társulat ez évi nagygyűlésén.

Dr. *Némethy Gyula* magántanártól :

A miseruha. Archaeologiai és liturgiai tanulmány. Budapest, 1905.

A tanárok irodalmi működését a lefolyt évben is lényegesen előmozdította ama szíves készség, melylyel a budapesti és a kolozsvári m. k. t. egyetemek könyvtárai a kívánt műveket rendelkezésre bocsátották, a miért e helyen az akadémiai igazgatóság forró köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri.

VI. IFJUSÁGI EGYLETEK.

1. Joghallgatók segélyző egylete.

Elnök: Fényes Ödön III. éves joghallgató.

Alelnök: Hering Sándor III. éves joghallgató.

Főjegyző: Kovalszky Kálmán II. éves joghallgató.

Aljegyző: Török István I. éves joghallgató.

„ Zakar Imre I. éves joghallgató.

Pénztáros: Fichtner Ferencz II. éves joghallgató.

1905. márczius 24-ig (meghalt), utána.

„ Mártonffy Gyula II. joghallgató.

Ellenőr: Mártonffy Gyula II. joghallgató.

pénztárossá történt választása után.

„ Südy Tibor II. éves joghallgató.

Könyvtáros: Nagy Jenő III. éves joghallgató.

Választmányi tagok:

Frankó József, Géczy Imre, Péterffy Elemér, Nestor József, Kovalszky Kálmán, Nadányi Jenő, Beöthy Miklós, Várszeghy Lajos, Porubszky Gyula, Bozóky Ferencz.

Az egylet alaptőkéje ebben az évben 20943 kor. 64-fillérről 21082 kor. 30 fillérré emelkedett.

Segélyezésben részesült 33 joghallgató, segélyezésre fordított összesen 839 kor. 40 fillér.

2. Önképző- és olvasó-kör.

Elnök: Péterffy Elemér.

Alelnök: Kovács Zsigmond.

Főjegyző: Lecsó László.

Aljegyzők: Bozóky Ferencz és Fekete Ferencz.

Háznagy: Rigó László.

Pénztáros: Láczy Ferencz.

Választmányi tagok: Frankó József, Géczy Imre, Nestor József, Nagy Jenő, Fényes Ödön, Nadányi Jenő, Kovalszky Kálmán, Zúbor Imre, Porubszky Gyula, Bozóky Ferencz, Fekete Ferencz, Szentlélek László.

A kör vagyona 2267 kor. 70 fillér, mely a nagyváradi takarékpénztárban gyümölcsözik.

VII. A TANÁROK ÉS AZ ÁLTALOK ELŐADOTT TANTÁRGYAK ÁTNÉZETE.

A tanárok neve	Tanító- hivatali mi- nőség	Tanszakma	Előad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel
			I.	II.	I.	II.	
Dr. Bozóky Alajos	kir. tanácsos, igazgató, ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Római jog			10	10	Tanári éve- nek száma : 37.
Dr. Molnár Imre	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Nemzetgazdá- szat, Pénzügytan., M. pénzügyi tör- vények, Tételes nemzet- közi jog			12	8	Tanári éve- nek száma : 36.
Dr. Persz Adolf	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár, h. ügyvéd	M. alkotmány- és jogtörténet, Európai jogt., Egyházi jog. Államszámvitel- tan.			14	8	Tanári éve- nek száma : 30.
Dr. Horányi Gyula	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Jogbölcsészet, Büntetőjog			11	9	Tanári éve- nek száma : 20.
Dr. Szolcsányi Hugó	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	M. közigazgatási jog. Statistika, Legujabb kor tört.			14	10	Tanári éve- nek száma : 31.

A tanárok neve	Tanító-hivatali minősége	Tanszakma	Előad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel
			I.	II.	I.	II.	
Dr. Ágoston Péter	képesített egyetemi magántanár, okleveles bíró, ny. r. tanár	Magy. magánj. Bányajog, Osztrák magáujog	12	10			Tanár 4 év óta
Dr. Somló Bódog	képesített egyetemi magántanár ny. r. tanár	Politika, Encyclopaedia, Magyar közjog	10	10			Itteni tanár 2½ év óta
Dr. Mártonfy Marcel	képesített egyetemi magántanár, h. ügyvéd, ny. rk. tanár	Törvénykezési eljárás, Kereskedelmi és váltójog			11	9	Itteni tanár 1½ év óta
Dr. Baróthy Ákos	orvostudor, városi tisztii főorvos, akadémiai m. tanár	Törvényszéki orvostan, Közegészségtan	2	2			Itteni m. tanár 6 év óta
Dr. Károly Irén	képesített főgymn. ny. r. tanár, akad. magántanár	Ethika	4	—			Itteni m. tanár 14½ év óta
Dr. Némethy Gyula	Theológiai tudor, semináriumi ny. r. tanár, akadémiai m. tanár	Művelődéstört.	—	4			Itteni magántanár 6 év óta

VIII. AKADEMAI HALLGATÓK.

Beigatott nyilvános hallgatók.

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
I. évek.		Klein Márk	1 —
		Kún Béla	1 2
a) rendes joghallgatók :		35 Lengyel Sándor	1 —
		Lévai Béla	1 2
Ádám István	1 2	*Maior Sylvius	1 2
Antal József	1 2	☩Menyhért János	1 2
Argyelán Ferencz	— —	Mezey Gyula	1 2
Balogh Kálmán	1 2	40 Miclea Szevér	1 2
5 Baranyi György	1 2	☩Moess Gyula	1 2
Bárdosy Á. Virgil	1 2	Móga Zakariás	1 2
Bartole János	1 2	Montia Coriolán	1 2
*Beöthy Miklós	1 2	Nikodem Lajos	1 2
*Bozóky Ferencz	1 2	45 Orbán Péter	1 2
10 Bretán László	1 2	*Pataki Rézso	1 2
Bugariu Szevér	1 2	Pável Konstantin	1 2
Crainic Tivadar	— —	**Pelle János	1 2
Dalmy József	1 2	Popoviciu János	1 2
Dán Szabin	1 2	50 Porubszky Gyula	1 2
15 Egely Alajos	1 2	Rosenthál Ferencz	1 2
Egri Gergely	1 2	Róth Béla	1 2
Fekete Béla	1 2	*Roxin Tivadar	1 2
*Fekete Ernő	— 2	☩Sáfáry Dezső	1 2
Fekete Ferencz	1 2	55 ☩Salacz Béla	1 2
20 Fluk Dezső	1 2	Sarkadi Dénes	1 2
Fogel Ábrahám	1 —	Sártory Endre	1 2
Friedlaender János	1 2	Schönzweig Izidor	— 2
Gallov Dezső	1 —	Sipos Imre	1 2
Gotteszmann Sámuel	1 —	60 Stoineszku Sándor	1 2
25 Gózsa Lajos	1 2	Szabó János	1 2
Grübler Miksa	1 —	Szántó Dezső	1 2
Gyenes Kálmán	1 2	Sz. Mészáros L.	1 2
Hendel Ottó	— 2	Szeveriny Zoltán	1 2
Hevesi Ákos	— —	95 Szommer János	— 2
30 ☩Jung Tibor	1 2	Szuchevich Sándor	1 2
Katz Béla	1 2	Szunyunyogh Gábor	1 2
Kertes Béla	1 2	*Török István	1 2

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
*Trutia Demeter	1 2	15Dobó Ferencz	1 2
70Tunyoghy Lajos	— 2	Erényi László	1 2
Várszeghy Lajos	1 2	†Fichtner Ferencz	1 2
Vincze Béla	— 2	Fleissig Sándor	1 2
*Zimányi József	1 2	Fodor Lipót	1 2
Zubor Imre	1 2	20Fried Lajos	— 2
b) Rendkívüli joghall- gatók:		Gallov Dezső	— 2
75Aszódi Herbert	1 —	Ganczfried Adolf	1 2
Bartha Béla	1 —	*Gelesian I. Fabius	1 2
Biró Jenő	1 —	Gerich Jenő	1 2
Brüder Sándor	1 —	25Gotteszmann Sámuel	— 2
Bunyitay Jenő	1 —	**Gozmány József	1 2
80Fejér Gyula	1 —	Grübler Miksa	— 2
Gombai János	1 —	Grünstein József	1 2
Hartmann Sámuel	— 2	Hirschmann Gyula	1 2
Kécsi Valér	1 —	30Jäger Imre	1 2
Klemens Rudolf	1 2	Kenéz Sándor	1 2
85Kohn Andor	1 2	Klein Márk	— 2
Lukács Imre	1 2	Kolontáry János	1 2
Mónus Ferencz	1 —	Kovalszky Kálmán	1 2
Novák József	1 —	35Leitli János	1 —
Ormay Kálmán	1 2	Liszka Kálmán	1 2
II. évesek.		Majos Jenő	1 2
Adler Sándor	1 2	Mandák Jenő	— —
Aszódi Ottó	1 —	Mártonffy Gyula	1 2
Bálint Endre	— —	40Mogyorós István	1 2
Bánk György	— —	Molnár György	1 2
5Beke Miklós	1 2	Nadányi Jenő	1 2
Bojér András	1 2	Nagy Jenő	— 2
Bolkaciu Miklós	1 2	*Német Jusztin	1 2
Bonteszkú Fábius	1 2	45Ney Pál	1 2
Borody Béla	1 2	Nits Dániel	1 2
10Csatáry Imre	1 2	Pálffy Balázs	— 2
Ciaclan Virgil	1 2	Pallay Béla	1 2
Ciortin János	1 —	Paul Károly	1 2
*Comsia Valér	1 2	50Pecsenyánszky Istv.	1 2
Czeglédy Domokos	1 2	b. Podmaniczky K.	1 2
		*Pop I. Leonidas	1 2
		*Popeszkú János	1 2
		Porsch József	1 2
		55Radován Döme	1 2
		Reményi Lajos	— —

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
Ritter Gyula	1 2	Lánczy Ferencz	1 2
Safáry Endre	— 2	25*Lecsó László	1 2
*Sebők Elek	1 2	Meer Béla	1 2
60*Sferle János	1 2	Moldován János k.	—
Sfurlea János	—	Nagy Jenő	1 —
Strebely Gyula	—	Nesztor János	1 2
Suták István	1 —	30Ney Andor	1 2
**Südy Tibor	1 2	Nyéky Jenő	1 2
65Szabó Béla	— 2	*Pacala Péter	1 2
*Szerdahelyi Sándor	1 2	Pálffy Balázs	1 —
Szilágyi Rezső	1 2	Pásztor Ede	— 2
Szommer János	1 —	35*Péterffy Elemér	1 2
Tagányi Imre	1 2	*Pópa Mihály k.	—
70Thuróczy Zoltán	1 2	*Prodanovics Tiv.	1 2
Waldmann Dezső	1 2	Rigó László	1 2
Wertheimstein Viktor	1 2	Roediger Ernő	1 2
		40Sfurlea Traján	1 2
		Solymos László	1 2
III. évesek.		Steiner Ervin	1 2
Aszódi Ottó	— 2	Szeghalmy Sándor	1 2
*Babeszku D. Emil	1 2	Vertán Endre	1 —
Balogh Zoltán	1 2	45Völgyi Gábor	1 —
Bárna Miklós	1 2	Zsunk János	1 2
5Bart István	1 —		
Boglucz László	1 2	IV. évesek.	
Böhm Camillo	1 2	Alliquander Kálmán	1 2
*Ciavici Ágost	1 2	*Böszörményi Béla v.	1 —
Dobó Miklós	1 2	Budó János	1 2
10Farkas Péter	1 2	Csatári László v.	1 —
Fényes Ödön	1 2	5Endrey Kálmán	1 2
Fried János	1 2	Flegmann Simon v.	1 —
Hadán Aurél	1 2	Fleischer Sándor v.	1 —
Hajdu Zoltán	1 2	Fiánkó József v.	1 —
15Heringh Sándor	1 2	Friedmann Mór	1 2
*Hetko Aurél	1 2	10*Gáll Pál v.	1 —
Hirsch József	1 —	Géczy Imre v.	1 —
Jánossy Gyula	1 2	*Gerlán Gábor v.	1 —
Katz Izsák	1 2	Grofsoreán Béla	— 2
20Kaczián Kálmán	1 2	Hauler János	1 2
Kiss Sándor k.	—	15Illés István v.	1 —
Kovács Zsigmond	1 2	Kálmán Géza k.	—
Kozma Iván	1 2		

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
Kaufmann Jakab v.	1 —	*Popeszku Aurél	1 2
Kindris László v.	1 —	Rácz Endre v.	1 2
Löblé László	1 2	Rigó László	— 2
20Márta Sebestyén	1 2	25Sarkady Sándor v.	1 —
*Morvay Zsigmond	1 2	Strasser József	— 2

Összesen 233.

Jegyek magyarázata:

- ✱ az első félévben rendkívüliek.
- * ösztöndíjasok
- k. egy évi önkéntesek.
- v. az első félév befejeztével végbizonyítványt kaptak.
- elmaradt joghallgatók.

2. Vizsgálati engedélyt nyertek:

A vizsgálati engedélyt nyert egyének csak a ministeri engedély keltének évében vétetnek számba.

Az államtudományi államvizsgálatra:

Alzner János, végzett kolozsvári t. egyetemi joghallgató.
Beliczay Andor, végzett kolozsvári t. egyetemi joghallgató.
Szalay László, végzett budapesti t. egyetemi joghallgató

A jogtudományi államvizsgálatra.

Bod Kálmán, végzett budapesti t. egyetemi joghallgató.
Medvegy János, végzett b.-pesti t. egyetemi joghallgató.

Az államszámviteltanra beiratkoztak.

Bunyitay Jenő, magánhivatalnok.
Erdődy Andor, magánhivatalnok.
Gréger Géza, p. ü. hivatalnok.
Hanslian Emil, p. ü. hivatalnok.
5 Juhász Károly, bankhivatalnok.
Kiss Béla, magánhivatalnok.
Ludvig József, p. ü. gyakornok.

IX. A TANDIJ ALÓL EGÉSZEN S FÉLIG FELMENTETTEK KIMUTATÁSA.

Évfolyam		egészen	félíg	kor.	fill.
Az I. félévben.	Az I. évfolyamban	4	14	506	—
	A II. évfolyamban	3	8	322	—
	A III. évfolyamban	1	8	240	—
	A IV. évfolyamban	2	2	132	—
	Összesen :	10	32	1200	—
A II. félévben.	Az I. évfolyamban	4	14	484	—
	A II. évfolyamban	3	8	310	—
	A III. évfolyamban	1	8	236	—
	A IV. évfolyamban	1	2	66	—
	Összesen :	9	32	1096	—

Az egész évben tehát 83 joghallgatónak 2296 kor. tandíj engedtetett el.

Az ösztöndíjak, segélyegyleti díjak, elengedett tandíjak s a betegsegélyző alpból utalványozott segélyek együttvéve 16040 koronara rúgtak.

X. TANANYAG.

I. Kötelező tantárgyak:

Első félév	Első évfolyam	Bevez. a jog- és államtudományokba, 2 óra. Római magánjog (institutiók), 8 óra. Magyar alkotmány és jogtörténet, 7 óra. Ethika, 4 óra.
	Második évfolyam	Nemzetgazdászat, 6 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Jogbölcselet, 6 óra. A XIX. század története, 4 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 5 óra. Polgári Törvénykezési jog, 5 óra. Magy. kereskedelmi és váltójog, 6 óra. Osztrák magánjog, 6 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Alkotmányi és kormányz. politika 5 óra. Magyar közigazgatási jog, 5 óra. Magyar pénzügyi jog, 5 óra. Egyházi jog, 7 óra.
Második félév	Első évfolyam	Római magánjog, 8 óra. Európai jogtörténet, 5 óra. Művelődéstörténet, 4 óra.
	Második évfolyam	Tételes nemzetközi jog, 3 óra. Pénzügytan, 4 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Magyar közjog, 6 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 3 óra. Magyar állam statisztikája, 5 óra. Polgári törvénykezési jog, 5 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Speciál kollegiumok.

2. Speciál kollegiumok.

Az első félévben 7 tanár hirdetett hetenkint 22 órában 12 speciálkollegiumot, melyekre 470 joghallgató iratkozott be, a második félévben pedig 10 tanár hetenkint 37 órában 21 speciálkollegiumot, melyeket 845 joghallgató látogatott, ugyanis számos joghallgató több speciálkollegiumot választott.

Az egyes kollegiumokat a következő táblázat tünteti föl:

A tanár neve	Az előadás tárgya *Publicumok † Kötelező tantárgyak	Hetenkinti óraszám	Hallgatók száma
Az első félévben:			
Bozóky	Codex Theodosianus ismertetése	1	82
"	Gaius olvasása	1	80
Molnár	*Munkásvédelem	1	30
Szolcsányi	†A legujabb kor története	4	62
"	Belügyi közigazgatás	2	3
"	Közgazdasági közigazgatás	2	5
"	*Jogorvoslatok a közig. eljárásban	1	31
Ágoston	Magánjogi practicum	1	22
Somló	Politikai repetitorium	2	7
"	A politika irodalmának története	1	25
Károlyi	†Ethika	4	82
Baróthy	Törvénytudomány	2	41
A második félévben:			
Bozóky	Pandekták (ált. tanok)	2	78
Persz	Jogtörténeti repetitorium	1	42
"	Államszámviteltan	2	64
Molnár	A nemzetgazdaságtan irod.-tört.	1	28
"	†Tételes nemzetközi jog	3	66
Hoványi	*Jogbölcészeti conversatórium	1	50
"	Szemelvények a jogbölcészetből	2	30
"	Büntetőjogi gyakorlatok	1	35
Szolcsányi	Közigazgatásjogi practicum	2	12
"	Keresked. és forgalmi statisztika	2	12
"	Bevezetés a statisztikába	1	14
Ágoston	M. magánjogi gyakorlatok	1	34
"	Osztrák örökjog	2	22
"	Magyar bányajog	2	27
Somló	Közjogi repetitorium	2	44
"	Államtudományi szeminárium	1	8
"	*Sociologia	1	45
Mártonfy	Kereskedelmi jog	2	27
"	Magyar váltójog	2	26
Némethy	Művelődéstörténet	4	67
Baróthy	Közegészségtan	2	13

XI. ÖSZTÖNDIJASOK.

Ösztöndíjat a következő joghallgatók élveztek:

Első évek:

	Beöthy Miklós, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	53·40	^{koro-} ^{nával}
	Bozóky Ferencz, Alapy-félét	420	„
	Fekete Ferencz, Alapy-félét	420	„
	Maïor Sylvius, Braia-félét	120	„
5	Pataki Rezső**), Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	30	„
	Pelle János, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét .	53·40	„
	Ugyanaz, Popovits-félét	200	„
	Roxin Tivadar, Gozsdu-félét	500	„
	Török István, Alapy-félét	420	„
10	Truřia Demeter, Gozsdu-félét	500	„
	Zimányi József, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	53·40	„

Másod évek:

	Comsia Valér, Gozsdu-félét	500	„
	Gelesián J. Fabius, Jövedéki birság-félét . .	400	„
	Gozmány József* M. Terézia-alap fölöslegéből	100	„
15	Ugyanaz**, Fogarassy félét	31·60	„
	Német Jusztin, Papp Tódor-félét.	300	„
	Pop Leonidás, lugosi g. kath. kápt.-félét .	200	„
	Popeszku János, Gozsdu-félét.	500	„
	Sebők Elek**, Winterhalter-félét.	90	„
20	Sferle János, Gozsdu-félét	500	„
	Südy Tibor* Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét .	23·40	„
	Ugyanaz, Alapy-félét	420	„
	Szerdahelyi Sándor, Jedlicska-Kondé-Szenczy f.	53·40	„
	Szilágyi Rezső, kincstári M. Terézia-félét .	240	„

* Csak az I. félévben.

** Csak a II. félévben.

Harmad évesek:

25	Babesku D. Emil, Gozsdu-félélet	600	„
	Ciavici Ágoston, Gozsdu-félélet	600	„
	Hetco Aurél, Dániel Danutiu-félélet	600	„
	Lecső László, Jövedéki bírság alap-félélet	400	„
	Pacala Péter, Gozsdu-félélet	500	„
30	Péterfy Elemér, Alapy-félélet	420	„
	Pópa Mihály, Gozsdu-félélet	500	„
	Prodanovits Tivadar, Gozsdu-félélet	500	„

Negyed évesek:

	Böszörményi Béla, Alapy-félélet	420	„
	Gall Pál, Gozsdu-félélet	600	„
35	Gerlán Gábor, Faur-félélet	240	„
	Morvai Zsigmond, Száraz-félélet	600	„
	Popesku Aurél, Gozsdu-félélet	500	„

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Végzett joghallgatók:

	Kotunovics Géza, győri kir. árva-alap-félélet	200	„
	Sipos Ernő, Alapy-félélet	420	„

XII. VIZSGÁLATOK.

Az 1815. évi Szabályzat 51. §-a értelmében a joghallgatók előmenetelének figyelemmel kísérése szempontjából sürűien tartattak colloquiumok nemcsak a kötelező, hanem egy-némely speciálcollegiumokból is, az összes colloquiumok száma 1226 volt.

A jelen 1904—1905. tanév folyama alatt letett alap- és államvizsgálatok eredménye pedig a következő:

1904. évi szeptember 1-től 1905. június végéig*)

Letette az	Nyilvános rendes joghallgató	Ministeri engedély folytán	Kitüntetéssel	Egyhangulag vagy szótöbbséggel	Nem	Felfüggesztett	Összesen
			képesített				
Első alapvizsgálatot .	113	3	10	67	10	29	116
Második alapvizsg. . .	62	3	4	49	5	7	65
Államtud. alapvizsg. .	15	1	1	10	4	1	16
Jogtud. államvizsg. .	4	1	—	3	—	2	5
Főösszeg . .	194	8	15	129	19	39	202
%	96.01	3.99	7.42	63.88	9.40	19.30	100

A jogtanulók szorgalmának fokozása szempontjából a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur 1902. márczius 19-én 14705. sz. alatt kelt szabályrendeletével** elrendelni méltóztatott, hogy azon jogtanulók nevei, kik az alap- s illetőleg államvizsgálatokat kitüntetéssel teszik le, a VKOM Hivatalos Közlönyének a tanévet követő szeptember hó 1-én megjelenő számában évenként külön rovatban köz-zététesse. E végből felhívta az igazgatókat, hogy a veze-

* Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letett összes alap és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a múlt évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is befigyeltetnek, ellenben a 45-ik lapon lévő táblázatban csak az idei joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

** Megjelent a VKOM Hivatalos Közlönye 1902. évi április 1-én. kiadott 7. számában.

tésük alatt álló főiskolán kitüntetéssel vizsgázott tanulók névjegyzékét minden évben a tanévet követő augusztus hó 1-ig közvetlenül a Hivatalos Közlöny szerkesztőségéhez czímezve küldjék be.

Ezen intézkedésével a minister úr ő nagyméltósága alkalmat kívánt nyújtani arra, hogy egyrésről a valóban tehetséges és szorgalmas tanulók munkájoknak jól megérdemelt jutalmát elnyerjék, az életben biztos és képességeiknek megfelelő megélhetési módhoz és munkakörhöz jussanak, s hogy másrésről azok, kik a főiskolából távozó ifjak jövő működési körének kijelölésére hivatvák, évről-évre megtudják azok neveit, a kiket az alaposabb képzettséget igénylő helyekre első sorban állíthatnak.

A helybeli kir. kath. jogakadémia hallgatói közül *kitüntetéssel* tették le:

1 Az első alapvizsgálatot: *Bozóky Ferencz, Dán Szabin, Dubányi Imre, Hendel Ottó, Katz Béla, Orbán Péter, Pelle János, Roxin Tivadar, Tunyoghy Lajos, Zimányi József.*

2 A második alapvizsgálatot: *Fodor Lipót, Hirschmann Gyula, Kovalszky Kálmán, Ney Pál.*

3. Az államtudományi államvizsgálatot: *Kindrís László.*

A kitüntetéssel vizsgázott fentebbi joghallgatók nevei a helybeli napilapokban is közzétettek.

A leczkekönyv aláírása az I. félévben 7 joghallgatótól megtagadtatott, 13 joghallgatónál a második félévben tanusítandó szorgalomtól tétetett függővé. Végbizonyítványt kapott az I. félév végén 18, a második félév végén 9 joghallgató. Hadi szolgálatban állott 4 joghallgató.

XIII. A JOGHALLGATÓK STATISZTIKAI ÁTNÉZETE.

Évfolyam		A kötelezett colle- giumok órászáma	A tanulók száma	Anyanyelv szerint				Vallás szerint					A vizsg. eredm.			Tanpénz		Az ösztöndíjasok száma	Az ösztöndíjak ösz- szes mennyisége koronaértékben				
				magyar	román	német	szerb	rutén	római kath.	gör. kath.	gör. keleti	ágost. hitv.	helv. hitv.	izraelita vallású	képesítettség kijuttatással	egyszerűen	nem			vizsga nélkül	fizetők	mentesek	
																1/1	1/2						
Első félév	Első évfolyam . . .	21	78	61	17	—	—	—	25	9	10	5	9	20	—	—	—	—	60	4	14	10	1360.2
	Második évfolyam .	21	57	46	11	—	—	—	21	6	6	4	7	13	—	—	—	—	46	3	8	10	1426.8
	Harmadik évfolyam	22	41	30	11	—	—	—	12	6	5	—	8	10	—	—	—	—	32	1	8	8	2060.—
	Negyedik évfolyam .	22	22	16	6	—	—	—	6	3	3	—	5	5	—	—	—	—	18	2	2	5	1180.—
	Főösszeg:	86	198	153	45	—	—	—	64	24	24	9	29	48	—	—	—	—	156	10	32	33	6027.—
Második félév	Első évfolyam . . .	17	73	57	16	—	—	—	24	9	10	6	8	16	9	31	10	23	55	4	14	11	1410.—
	Második évfolyam .	18	63	54	9	—	—	—	22	6	6	5	9	15	4	30	8	21	52	3	8	10	1431.6
	Harmadik évfolyam	15	38	27	11	—	—	—	10	6	5	—	5	12	—	—	—	38	29	1	8	8	2060.—
	Negyedik évfolyam .	—	12	8	4	—	—	—	2	2	2	—	3	3	1	1	3	7	9	1	2	5	1180.—
	Főösszeg:	50	186	146	40	—	—	—	58	23	23	11	25	46	14	62	21	89	145	9	32	34	6081.6

Jegyzet. Ebből a kimutatásból az évközben kimaradt tanulók, valamint az önkéntesek kihagyattak.

K I M U T A T Á S A

a második félévi joghallgatóknak atyjok vagy gyámjok polgári állása szerint :

Atyja vagy gyám- jának polgári állása neveze- tesen :	Földműves	Közép és nagybirtokos	Kisiparos és kereskedő	Nagyiparos és keresk.	Tanár, tanító, lelkész	Egyéb oklevéles	Egyéb értelmiségű	Állami Hatósági Községi Magán	tisztviselő	Hadi	Szolga	Önálló	Összesen		
		16	18	29	2	18	13	21	25	4	12	6	1	4	17

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIV. AKADÉMIAI KÖNYVTÁR.

A könyvtárt az idén is sűrűen használták, számszerint 308 egyén 1012 művet használt.

A könyvtár állása 1904. január

1-én volt	13105	köt.	64507	kor.	67	fillér,
1904. évi gyarap. vétel útján	131	„	1162	„	18	„
ajándék útján	82	„	265	„	80	„

s így állása 1904. deczemb.

végén	13318	köt.	65935	kor.	60	fillér

értékben.

XV. LEVÉLTÁRI SZEMLE.

A kar a lefolyt évben összesen 15 értekezletet tartott. Az iktatókönyv szerint beérkezett 1904. évi jul. 1-től 1905. évi jun. 30-ig 589 ügydarab, ezek között két miniszteri szabályrendelet.

Az érdekesebb levéltári okmányok a következők:

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
1903 4 545	T. 161 9. jul. 6.	A m. kir. igazságügyi miniszter úr megküldi a Szövetkezetekről szóló tjavaslatot a könyvtár számára.
547	50483. jun. 28.	A nm VKOM úr Dr. Baróthy Ákos mtanárnak II. félévi előadásiáért 200 kor. jutalomdíjat utalványoz.
549	2986. eln. jul. 4.	Ugyanaz az 1903. évi ipari beszerzések kimutatását sürgeti. Felterjesztetett.
551	55081. jul. 8.	Ugyanaz az 1904—1905. első félévi tanrendet jóváhagyja.
552	4587. e. jul. 6.	A m. kir. közp. stat. hivatal a könyvtárra vonatkozó 1903. évi adatokat kéri. Átküldettek.
555	jul. 16	Az igazgató a kezelése alatt álló alapítványok 1903—1904. évi számadását a VKOM számvevőségéhez átküldi.
558	44264. jul. 13.	A nm. VKOM pályázatot hirdet a kassai kir. jogakadémián betöltendő jogtörténeti és egyházjogi tanszékre.
560	52699. jul. 9.	Ugyanaz leküldi az alapítványi tőkék költményezett koronajáradék-kötvényekbe fektetéséről szóló bankszámlát és tőzsdelapot, a számadásokhoz leendő csatolás végett.
562	jul. 20.	Az 1903—1904. évi Almanach felterjesztetik és szétküldetik.
563	—	A II. félévi joghallgatók kimutatása szüleik polgári állapota szerint a statisztikai hivatalnak megküldetik.
564	41141. jul. 8.	A nm. VKOM Dr. Somló Bódog ny. rk. jogtanárnak az 1903. évi tan-

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
565 566	326. jul. 22. —	dijból az adóhivatalnál 118 kor. 23 fillért visszaul. Pozsonyi tanrend. Kolozsvári tanrend, Almanach és Deák F. ünnepély.
567	jul. 24.	A kitüntetéssel vizsgázott joghallgatók nevei a VKOM Hivat. Közlönye szerkesztőségének beküldetnek.
571	40146. jul. 18.	A nm. VKOM pályázati hirdetésménye a magyarul beszélő hadbíró jelöltek fölvétele tárgyában.
574	aug. 2.	Nagyvárad város 1000 kor. alapítványa m. é. kamatai felhasználásáról készített számadás a polgármesterhez átküldetik.
576	41175. jul. 26.	A nm. VKOM tudatja, hogy a f. é. 1342. eln. sz. a. rendelete a nyomtatványokra vonatkozó eddigi gyakorlatot (453. szám.) nem érinti.
578	37593. jul. 30.	Ugyanannak rendelete, melynek értelmében az 1883. évi 28291. sz. a. kelt tanulmányi és vizsgálati szabályzat 16. §-a akként értelmezendő, hogy a díjmentes alapvizsgázás előfeltétele az, hogy a tandíjmentes jelölt a kedvezményes félév alatt is kellő szorgalmat és előmenetelt tanúsított legyen.
579	55483. jul. 29.	Ugyanaz az 1904—1905. tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságokat megerősíti.
580	57294. jul. 30.	Ugyanaz a budapesti m. k. t. egyetemből indexhamisítás miatt kizárt Weiss Albert joghallgatót az összes magyarországi főiskolákból mindenkorra kizárja s a netán külföldön szerzendő végbizonyítványát vagy egyéb képesítő oklevelét sem engedi érvényesíttetni.
581	aug. 4.	A nv. 1. sz. káptalan tudatja, hogy Sipos Ernő végzett joghallgatót az

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
584	57295. jul. 30.	Alapy-féle 420 kor. ösztöndíja élvezetében az 1904—5. tanév tartamára is meghagyja. A nm. VKOM Szekula György budapesti t. egyetemi joghallgatót indexhamisítás miatt az összes magyar főiskolákból egyszer s mindenkorra kizárta. (V. i. 5•0. sz.)
585	5100. e. jul. 29.	A m. kir. közp. Stat. Hivatal az 1905. évi Czimtárhoz az Akademia adatait kéri. Elküldettek.
586	47807. jun. 15.	A nm. m. kir. Földművelési miniszter megküldi az 1902. évi mezőgazdasági munkabérek cz. könyvet a könyvtár számára.
590	100042—1903 aug. 3.	A nm. VKOM Dr. Somló Bódog ny. rk. tanárt ny. r. tanárrá nevezi ki.
591	65808. aug. 6.	Ugyanannak rendelete a Stat. Főki- mutatáshoz szükséges nyomtatvány- nak az irodai átalány terhére leendő elkészítése tárgyában.
593	aug. 11.	Budapest székes főváros 3 kötet statisztikai művet (halandóság és népszámlálás) küld a könyvtár számára.
594	aug. 12.	Egri tanrend.
596	2313. aug. 14.	Nm. dr. Szmrecsányi Pál püspök úr tudatja, hogy néhai dr. Császka György kalocsai érsek lelki üdvéért auguszt. 16-án a székesegyházban Requiem lesz.
599	aug. 17.	Kecskeméti tanrend.
600	2249. aug. 8.	Nm. dr. Szmrecsányi Pál püspök úr meghívja az igazgatót s a tanári kart a f. é. aug. 18-án mint ő cs. és apost. kir. Felsője legmagasabb születése napján a székesegyházban tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre.
601	860. aug. 4.	A m. kir. postatakarékpénztár 1903. évi működéséről szóló jelentését küldi a könyvtár számára.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
602	55485. aug. 17.	A nm. VKOM. Kertész István hivataloszolganak folyó év január 1-től 800 kor. fizetést, f. é. szept. 1-től évi 200 kor. személyi pótlékot utalványoz és f. é. jan. 1-től évi 100 kor. ruhailletményt engedélyez, mely két félelvi részletben, u. m. ápr. és okt. 1. veendő fel.
604	723. aug. 26.	A czernoviczi cs. k. egyetem tanrendjét, tanévmegnyitó ünnepélyét és személyzetének kimutatását közli.
605	358. aug. 25.	A pozsonyi kir. jogakademia 1901—2 1902—3. és 1903—4. évkönyveit küldi.
607	aug. 27.	Az 1903—1904 évi Statistikai Főkimutatás a m. kir. közp. Stat. Hivatalhoz átküldetik.
610	aug. 31.	Az 1903—1904. tanév mindkét feléről szóló tandiyszámadás a VKOM számvevőségéhez átküldetik.
611	—	Debreczeni ev. ref. jogakademia Évkönyve.
612	—	Egri érs. joglyceum Évkönyve.
613	—	Eperjesi ág. ev. joglyceum Évkönyve.
614	—	Pécsi püspöki joglyceum Évkönyve.
623	—	A nagybányai muzeumegyesület Évkönyve.
1904 5		
2	1276. szept. 2.	Sárospataki Évkönyv.
3	—	Mármaroszigeti tanrend.
4	szept. 5.	Prágai egyetemi tanrend.
6	szept. 6.	Pécsi tanrend.
7	szept. 7.	Eperjesi tanrend.
11	61564. szept. 7.	A nm. VKOM az 1900. évben Novacovics György ellen kimondott kizáratást a kolozsvári t. egyetemre szoritja.
29	szept. 21.	Lembergii tanrend.
30	74177. szept. 5.	A nm. VKOM Kotunovics Géza jogszigorlót meghagyja 200 kor. györi árvaalapítványi ösztöndija élvezetében a szigorlati évre.
34	74802. szept. 17.	Ugyanaz pályázatot hirdet a ko-

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
		lozsvári t. egyetemenél betöltendő jogbölcseleti és tételes nemzetközi tanszékre.
103	2688. szept. 28.	A m. kir. állatorvosi főiskola Évkönyve.
104	2730. szept. 29.	Nm. Szmeccsányi Pál püspök úr meghívja az igazgatóságot, a tanári kart s az akadémiai ifjuságot a f. é. okt. 4-én, mint ő cs. és apost. kir. Felseje legmagasabb nevenapján a székesegyházban tartandó Te Deum-ra.
121	613. okt. 1.	A muzeumok és könyvtárak orsz. szövetségének meghívója a f. é. okt. 28., 30. napjain Temesvárott és Verseczen tartandó rendes évi közgyűlésre.
131	752. okt. 11.	A muzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége 1903. évi jelentését küldi.
143	T. 16. I. 258.	A nm. kir. igazságügyi miniszter megküldi a polgári tkv Tervezetének további tárgyalását előkészítő Főelőadmány III. kötetét a könyvtár számára.
145	—	Az 1904—1905. tanév első felére bejegyzett joghallgatók száma felterjesztetik.
146	994. okt. 14.	A magyar országgyűlés képviselőházának irodaigazgatója tudatja, hogy az újabb nyomtatványokat a könyvtár számára föladta.
148	16217. okt. 14.	A nm. VKOM számvevősége az igazgató kezelése alatt álló alapítványok 1903—4. évi számadását helyesnek találja.
151	63004. okt. 11.	Ugyanaz leküldi tárgyalás és véleményadás végett a budapesti m. k. t. egyetem jog- és államtudományi karának és tanácsának a jogtörténeti tanszakok ügyében hozott határozatát. A kar az egyetem véleményéhez hozzájárul.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
154	1296 – 1904/5.	A kaposvári siket-néma intézet gyűjtő- ive. A kar 10 koronát adományoz.
156	okt. 21.	Az ösztöndíjas joghallgatók rovatos kimutatása felterjesztetik.
157	79019. okt. 6.	A nm. VKOM az akademia nyomda- számlájának kiegyenlítésére 448 kor. 75 fillért utalványoz.
158	81620. sept. 29.	A nm. m. kir. földművelési miniszter ur megküldi a „Világ 1904. évi gabonatermése“ cz. kiadványát a könyvtár számára.
161	18781. okt. 16.	A nm. VKOM számvevősége az 1903- 1904. évi tandíjszámadást helyesnek találja.
162	85137. okt. 12.	A nm. VKOM az akademia részére beszerzendő tűzmentes pénzszek- rényre 200 koronát engedélyez.
165	1796. okt. 22.	A selmeczbányai főiskola az ugyan- ott betöltendő jogi tanszékre vo- natkozó pályázati hirdetményt küldi.
173	nov. 3.	A nagyszalontai Arany János-társulat meghívja a kart a nov. 6. ülésére.
175	1357. eln. sept. 22.	A nm. m. kir. földművelési miniszter ur megküldi a „Két uj szőlőkáro- sító hazánkban“ és az „amerikai szőlővesszők chemiai vizsgálata“ cz. kiadványait a könyvtár számára.
176	56. nov. 6.	A bécsi cs. kir. t. egyetem megküldi tanrendjét s legújabb kiadványait a könyvtár számára.
181	2568. nov. 29.	Körmöczbánya sz. kir. város tarácsa megküldi a Vallovics-féle ösztön- díjra vonatkozó pályázati hirdet- ményét.
194	nov. 11.	A pozsonyi I. takarékpénztár megküldi Pozsony sz. kir. város 6 kötetes monografiáját a könyvtár számára.
185	6745. eln. okt. 21.	A m. kir. közp. Stat. Hivatal meg- küldi a m. kir. kormány 1903. évi muködéséről és az ország közáll- potáról szóló jelentését és a Stat. Évkönyvet a könyvtár számára.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
187	12218. nov. 3.	Nvárad város polgármestere tudatja, hogy a VKOM számvevősége a város által a segélyegyletnek tett 1000 koronás alapítványa 1903. évi kamatai hováfordításáról beterveztett számadást helyesnek találta.
195	77628. szept. 14.	A nm. VKOM rendelete a tanári esküforma tárgyában.
196	—	A premontori főgymnásium igazgatója Novotny Alfonz ur „Les Chanoines de Prémontre en Hongrie“ cz. füzetet küldi a könyvtár számára.
198	nov. 21.	A kar üdvözlote dr. Tóth Lajos urhoz min. tanácsossá történt előléptetése alkalmából.
199	nov. 23.	Mélt. dr. Tóth Lajos min. tan. válasza.
200	nov. 24.	Nvárad város t. főorvosának átirata, melyben tudatja, hogy Friedländer János I. éves jhtó ragályos betegségbe esett, minek következtében az I. sz. tanterem 4 napra bezárandó és fertőtlenítendő. Megtörtént.
201	nov. 24.	Felterjesztés a tanár helyettesítési díjak újabb szabályozása tárgyában.
207	nov. 27.	A Szigligeti-Társaság Jókai Mór emlékére tartott ünnepélyes felolvasó ülésének programja.
212	decz. 6.	Ösztöndíj-pályázat a magasabb M. Terézia-féle ösztöndíjakra.
221	24845. dec. 12.	Á nm. VKOM számvevősége az akadémiai alkalmazottak személyi viszonyaira vonatkozó adatok táblás kimutatását kéri. Átküldetett.
222	979. dec. 9.	A muzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége a könyvtár kezelésére vonatkozó nyomtatványmintákból 2—2 példányt kér. Átküldetett.
229	4560. eln. decz. 6.	A nm. VKOM rendelete a kiszolgált altisztek igényjogosultságának figyelembe vétele tárgyában.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
233	100240. decz. 17.	Ugyanaz Szchwarz Ignác budapesti t. egyetemi joghallgatót index és vizsgálati bizonyítvány hamisítás miatt az összes magyarországi főiskolákból kizárja.
234	99836. dec. 16.	Ugyanaz Fritye Valér budapesti t. egyetemi joghallgatót index hamisítás miatt az összes magyarországi főiskolákból kizárja.
239	5026. eln. dec. 21.	Ugyanaz kérdi, honnan szerzi be az akademia nyomtatványait?
244	109056. dec. 31.	Ugyanaz helybenhagyja az 1904—05. II. félévi tanrendet.
245	1905. jan. 10.	Kecskeméti tanrend.
251	5741. dec. 23.	A nm. VKOM „Magyarország közoktatásügye 1903.” cz. kiadványát küldi a könyvtár számára.
252	jan. 12.	Pozsonyi tanrend.
253	41201—1904. decz. 29.	A nm. m. kir. igazságügyi miniszter ur megküldi az 1904. évben Hágában tartott negyedik nemzetközi magánjogi konferencia irományait a könyvtár számára.
255	jan. 14.	Egri tanrend.
256	”	Eperjesi tanrend.
262	jan. 15.	Mármrosszigeti tanrend.
263	jan. 19.	Id. dr. Vutkovics Sándor pozsonyi jogakadémiai ny. r. tanár gyászlapja. A kar részvétirata a pozsonyi tanári karhoz.
264	—	Részvétirat a nvárad i. sz. káptalanhoz dr. Steinberger Ferencz apátkanonok elhúnyta alkalmából.
265	jan. 20.	D. Jul. Graf triesti biztosító intézeti titkár tudakozó levele az iránt, vajjon előadatik-e a biztosítási számtan, biztosítási jog és biztosítási ügy általában? Értessített, hogy csak a m. kereskedelmi jog, statisztika és politika keretében.
266	5467—1904. eln. jan. 12.	A nm. VKOM <i>szabályrendelete</i> , hogy a sztrájk vagy bojkott a szállítók

Levélt szám	Idegen szám	T á r g y
		vagy vállalkozóknak a határidő meghosszabbítására ad igényt.
267	jan. 21.	Debreczeni tanrend.
268	148. jan. 19.	A nm. m. kir. pénzügyminiszter ur „tiz évi működését“ küldi a könyvtár számára.
273	78. jan. 23.	Mgos Vinkler József káptalani nagyprépost megköszöni a kar részvétirátát. (264.)
282	jan. 30.	Az ügyviteli átalány 1904. évi számadása a nm. VKOM számvevőségéhez átküldetik.
283	—	Hasonlag az irodai átalányi 1904. évről.
284	—	Hasonlag a könyvtári számadás is 1904. évről.
306	109235 -- 1904 1905. jan. 24.	A nm. VKOM dr. Baróthy Ákos m. tanár részére a tszék. orvostani előadásaiért az I. félévre 200 korona jutalomdíjt utalványoz.
311	60. jan. 31.	A pozsonyi kir. jogakadémia válasza a kar részvétirátára. (263. sz.)
317	febr. 7.	Gyűjtő-iv a Jókai Mórnak emelendő szoborra. A kar 20 koronát küldött.
328	febr. 19.	A II. félévre beirt joghallgatók száma felterjesztetik.
329	518. febr. 9.	A nm. VKOM hirdetménye a magyar nyelvet bíró hadbíró jelöltek segélydija tárgyában.
332	429. febr. 18.	A budapesti I. honvédkerületi parancsnokság átírata Dr. Somló Bódog ny. r. tanár tartalékos hadnagy 35 napi fegyvergyakorlata tárgyában.
338	márcz. 2.	A neuchateli akadémia szünidei francia nyelv kurzusának programját küldi.
339	113074—1904 febr. 7.	A nm. in. kir. földművelésügyi miniszter ur az 1903. évi Állategészségügyi Évkönyvet küldi a könyvtár számára.
342	104530. dec.	Ugyanaz a „Magyarországi munka-

Levél- szám	Idegen szám	T á r g y
343	14064. febr.23.	bérek 1903. évben“ című kiadványát küldi a könyvtár számára. A nm. VKOM pályázatot hirdet a kassai kir. jogakademiánál megüresedett római jogi tanszékre.
350	1645. márcz. 3.	Zala vármegye alispánja beküldi a Deák Ferencz-ösztöndijra vonatkozó pályázati hirdetményt.
356	márcz. 15.	Néhai Dr. Csiky Kálmán, műegyetemi tanár gyászlapja. A kar részvételére.
361	1.16 márcz.14.	A nm. m. kir. igazságügyi miniszter ur megküldi az áll. polg. tkv. Tervezetének tárgyalását előkészítő főelőadmány s bírálati anyag IV. kötetét a könyvtár számára.
362	márcz. 19.	A Szigligeti-Társaság matineejének programja Szigligeti Ede születésnapjának évfordulója alkalmából.
363	20579. febr. 15	A nm. m. kir. földművelési miniszter megküldi az „Utmutatót a Gazdasági tudósítók számára az 1905. évre“ cz. kiadványt a könyvtár részére.
365	2190.márcz.12.	A nm. VKOM számvevősege az 1904. évi irodai átalány-számadást helyesnek találja.
366	2189.márcz 16.	Ugyanaz az 1904. évi ügyviteli, hestartási és vízhasználati átalányokról vezetett számadást helyesnek találja.
367	2803.márcz 16.	Ugyanaz az 1904. évi nagyobb és kisebb könyvtári átalányról vezetett számadást, s a könyvtár gyarapodását feltüntetető pótlelettárt helyesnek találja.
369	11. márcz. 20.	Nagyvárad város polgármestere a választásra jogosult jogtanárok hivatalos névjegyzékét kéri. Átküldetett.
370	—	A nagyméltóságu VKOM. számvevősege az 1904. évi nagy szünidő

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
379	márcz. 26.	alatt az akadémiai épületen meg-ejtett tatarozásokról vezetett 1198 56 fill. számadást helyesnek találta. A csernoviczi egyetem beküldi tanrendjét és a Rektor beiktatóünnepélye leírását.
384	márcz 31.	Prágai egyetemi tanrend.
385	485. márcz. 27.	A József műegyetem Rektorának válasza a karnak Dr. Csiky Kálmán ottani ny. r. tanár elhalálózása alkalmából küldött részvétiratára.
386	márcz. 31.	Részvétirat a műegyetem Rektorához Czigler Győző műegyetemi tanár elhalálózása alkalmából.
389	498. ápril 1.	A műegyetem Rektorának válasza.
390	21003.	A nm. VKOM. pályázatot hirdet a kolozsvári Ferencz József egyetemnél megüresedett nemzetgazdasági és pénzügytani tanszék betöltésére.
391	márcz. 21.	Dr. Várady Zsigmond helybeli ügyvéd úr 10 kötet jogi könyvet ajándekoz a könyvtárnak. Köszönettel vétetett.
392	8518.	A nm. VKOM. Gozmány József II. é. joghallgatónak a M. Terézia ösztöndíj-alap jövedelmi fölöslegéből 100 korona segélyt utalványoz.
395	17816.	Ugyanaz Török István I. évi joghallgatónak egy 420 kor. Alapy-féle ösztöndíjt adományoz a f. tanév kezdetétől.
396	márcz. 24.	Mg. Vinkler József püspöki helynök és káptalani nagyprépost úr meghivja az igazgatót, a tanári kart s az akadémiai ifjúságot a f. évi április 11-én mint az 1848. évi törvények szentesítésének évfordulóján a székesegyházban tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre.
405	885. ápril. 5.	A nm. VKOM. tudatja, hogy Descampes belga és Renault francia ministerek szerkesztésében meg-
	626. eln.	
	ápril 12.	

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
406	983. ápril 18.	jelenő „Recueil international des traites de XX-e siècle“ cz. folyóiratra évi 55 koronával lehet előfizetni. Mg. Vinkler József v. püspök s püspöki helynök meghívja az akadémiát a f. hó 22. d. u. 6 órakor a székesegyházban tartandó feltámadási ünnepélyre.
407	22234. ápril 14.	A nm. VKOM. Szabályrendelete, melynek értelmében kari határozatok hozatalánál szavazategyenlőség esetében az igazgatónak döntő szavazata van.
408	101564—1904 ápril 14.	Ugyanaz hivatkozással a kar felterjesztésére (201. sz.) a jogakadémiai tanárhelyettesítési díjak felemelését elrendelhetőnek nem találja s a helyettesített tanszékre eső tandíjostalék kiszolgáltatását is külön engedélytől teszi függővé.
409	ápril 21.	Ritoók Zsigmond kir. táblai elnök gyászlapja, a kar részvétírata a kir. táblához.
414	ápril 27.	Átirat a biharmegyei m. k. építészeti hivatalhoz az akadémiai épületen a nagy szünet alatt végzendő tatarozási munkák költségvetésének elkészítése iránt.
416	ápril 29.	Nogely István nagyvárad i. sz. kanonok tanító s óvónőképezdei igazgató és semináriumi tanár gyászlapja. A kar részvétírata a káptalanhoz.
417	ápril 30.	Bécsi egyetemi tanrend.
419	május 2.	Budapest székesfőváros Szabályrendeletének 6., alapítványi okleveleinek 7. kötetét megküldi a könyvtárnak.
424	696. május 1.	A nagyvárad i. sz. káptalan válasza a kar (416. sz.) részvétírata.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
426	1221. máj. 5.	Körmöcbánya polgármestere gyűjtőívet küld Bátori Schulz Bódog 1848--49. honvéddandárparancsnok emléksobrára. A kar 10 K-nát adományoz.
428	május 7.	Dr. Ekmayer Ágost pozsonyi kir. jogakadémiai ny. igazgató gyászlapja. A kar részvétirata.
429	—	A kar részvétirata a József műegyetem Rektorához kisleludi Lipthay Sándor ottani tanár halála alkalmából.
430	649, május 8.	A műegyetem Rektora megköszöni a kar részvétét.
431	611. A) május 8.	A biharmegyei m. k. építészeti hivatal átküldi a költségvetést. Engedélyezés végett a nm. VKOM hoz felterjesztetik.
435	323. május	Meghívó a X. nemzetközi alkoholellenes kongresszusra.
438	36639.	A nm. VKOM. a keleti konzuli akadémia pályázati hirdetményét küldi.
439	május 11. május 17.	Dr. Szilasi Móríc kolozsvári t. egyetemi bölcsészeti ny. r. tanár gyászlapja. A kar. részvétirata.
440	ápril 10.	A budapesti m. kir. T. egyetem m. évi Almanachját és 1904—905. évi kiadványait küldi.
441	—	Az Illinois állambeli urbanai egyetem meghívja az akadémiaát a f. é. okt. havában tartandó rector-beiktató ünnepélyére.
444	május 26.	Üdvözlő távirat a hgprimáshoz aranymiséje alkalmából.
445	május 29.	A hgprimás válasza az üdvözlő táviratra.
448	—	A newyorki közoktatási hatóság megküldi az amerikai Egyesült Államok közoktatási intézetének 24. Évkönyvét.
454	junius 3.	Gyűjtő-ív a Jókai-szoborra. A kar 20 koronát adományoz.
461	821. május 5.	A nagyváradi l. sz. káptalan tudatja

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
472	junius 15.	hogyan Südy Tibor II. é. jhtónak egy 420 koronás Alapy-féle ösztöndíjat adományozott az 1904—905. tanév kezdetétől a nm. VKOM. pedig a 29248 sz. rendelettel utalványozta. Gyűjtő-iv a Délmagyarországi MKE javára.
473	—	A város 1000 koronás alapítványa múlt évi kamatainak felhasználásáról készített számadás a polgármesternek átküldetik.
474	1475. jun. 14.	Mg. Vinkler József püspöki helynök ur meghívja az akadémiát a f. hó 22. tartandó urnapi ünnepélyes isteni tiszteletre.
475	1501. jun. 16.	Ugyanaz meghívja az akadémiát a hó 19-én néhai József cs. és kir. főhög lelki üdvéért a székes egyházban tartandó Requiemre.
476	junius 17.	Br. Karg János ezredparancsnok meghívja az igazgatót, a tanári kart s az akadémiai ifjuságot a f. hó 20. néhai József cs. és kir. főhg. lelki üdvéért a helybeli Szent-László-templomban tartandó Requiemre.
478	junius 18.	Budapest sz. k. székes főváros Stat. Évkönyve V. kötetét és Szegényügye 1900—1902. cz. kiadványait megküldi a könyvtárnak.
479	50594.	A nm. m. kir. földmivelésügyi miniszter megküldi Fekete L. Erdészeti növénytan cz. kiadványát a könyvtár számára.
481	junius 15.	A Strassburgban megjelenő Minerva cz. főiskolai Évkönyv az akadémiának idej adatait kéri. Elküldettek.
484	2137. eln.	Nm. Dr. Berzeviczy Albert vall. és közoktatásügyi magy. kir. miniszter bucsulevele.
485	1831. jun. 19.	A kolozsvári Ferencz J. t. egyetem Rektora megköszöni néhai Dr.

Levélt szám	Idegen szám	T á r g y
486	409. jun. 19.	Szilágyi M. ottani tanár elhúnyta alkalmából nyilvánított részvétet.
494	2282. eln. junius 20.	A muzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége a nyomdai köteles példányok felőli félévi kimutatást sürgeti. A kar ezen a könyvtárra nézve teljesen értéktelen nyomtatványok küldésének mellőzését kéri.
498	junius 28.	Nm. Lukács György ur tudatja, hogy a vallás és közoktatásiügyi minis- terium vezetését átvette.
501	—	Az az 1905—906. első félévi tanrend helybenhagyás végett felterjesztetik.
502	—	Az Athenaeum Nagy Képes Naptára részére az akademia személyzeti adatait kéri. Elküldettek.
503	—	Felterjesztés az 1905—1906. tanévre megalakított alap. és államvizsgá- lati bizottságok megerősítése iránt.
504	—	Az 1904—1905. évi Statistikai Főki- mutatás a m. kir. Közp. Statisztikai Hivatalnak megküldetik.
505	—	Jelentés a kar személyzetében történt változásokról.
506	—	Az ösztöndijas joghallgatók II. félévi kimutatása felterjesztetik.
		Záró jelentés az 1904—905. tanévről.

Figyelmeztetés.

A beiktatások és beiratások az 1905 -- 1906. tanévre folyó évi szeptember 1 -- 12-ig az igazgatónál, 15-ig az egyes tanároknál eszközöltetnek, ezen napon túl a fölvétel csak külön engedély alapján történhetik.

A pót- és ismétlő alapvizsgálatok f. évi szept. 9-től 14-ig tartanak.

A „Veni Sancte“ szept. 15-én lesz, a nyilvános előadások szept. 16-án kezdetnek meg.

Kelt Nagyváradon, 1905. július 1-én.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az igazgatóság.

Tartalom.

	Lap.
I. Történelmi visszatekintés	3
II A jogtanári kar személyzete	4
III. Vizsgálati bizottságok	6
IV. Az 1904 1905. tanév története	7
V. A tanárok irodalmi működése	27
VI. Ifjúsági egyletek	29
VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete	31
VIII. Akadémiai hallgatók	33
IX. A tandíj alól egészen és félig felmentettek kimutatása	38
X. Tananyag Cluj / Central University Library Cluj	39
XI. Ösztöndíjasok	41
XII. Vizsgálatok	42
XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete	45
XIV. Akadémiai könyvtár	46
XV. Levéltári szemle	47